

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 13ης Δεκεμβρίου 2006 *

Στην υπόθεση T-304/01,

Julia Abad Pérez, κάτοικος El Barraco (Ισπανία), και οι άλλοι 481 ενάγοντες, τα ονόματα των οποίων περιλαμβάνονται σε παράρτημα της παρούσας αποφάσεως,

Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos, με έδρα τη Μαδρίτη (Ισπανία),

Unió de Pagesos, με έδρα τη Βαρκελώνη (Ισπανία),

εκπροσωπούμενη από τους δικηγόρους M. Roca Junyent, J. Roca Sagarra, M. Pons de Vall Alomar και E. Sagarra Trias,

ενάγοντες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

κατά

Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενου αρχικώς από τους J. Carbery και F. Florindo Gijón, στη δε συνέχεια από τον M. Florindo Gijón και την M. Balta,

και

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον G. Berscheid και την S. Pardo Quintillán, επικουρούμενους από τον δικηγόρο J. Guerra Fernández,

εναγομένων,

με αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως δυνάμει του άρθρου 235 ΕΚ και του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, με την οποία ζητείται η αποκατάσταση της ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι ενάγοντες λόγω των παραλείψεων του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατόπιν της εμφανίσεως της νόσου της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών στην Ισπανία,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. García-Valdecasas, πρόεδρο, J. D. Cooke και I. Labucka, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Φεβρουαρίου 2006,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Οι ενάγοντες είναι 482 Ισπανοί κτηνοτρόφοι —ήττοι επαγγελματίες, επιχειρήσεις του κτηνοτροφικού τομέα και γεωργικοί συνεταιρισμοί που περικλείουν διάφορες επιχειρήσεις του τομέα των βοοειδών—, υποστηριζόμενοι από δύο επαγγελματικές γεωργικές οργανώσεις συσταθείσες σύμφωνα με το ισπανικό δίκαιο, την Unió de Pagesos και την Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos (στο εξής: COAG).
- 2 Η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (στο εξής: ΣΕΒ), γνωστή ως νόσος «των τρελών αγελάδων», εντάσσεται σε μια κατηγορία ασθeneιών που καλούνται μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες και χαρακτηρίζονται από τον εκφυλισμό του εγκεφάλου και τη σπογγώδη μορφή που εμφανίζουν τα νευρικά κύτταρα κατά τη μικροσκοπική ανάλυση. Ως πιθανή αιτία της ΣΕΒ θεωρείται η μεταβολή της μεθόδου προετοιμασίας των τροφών για βοοειδή οι οποίες περιέχουν πρωτεΐνες προερχόμενες από πρόβατα που είχαν προσβληθεί από την καλούμενη «τρομώδη νόσο των προβάτων». Η νόσος μεταδίδεται, κυρίως, με τη λήψη τροφών, ιδίως

κρεατοστεαλεύρων, που έχουν προσβληθεί από τον μολυσματικό παράγοντα χωρίς αυτός να έχει εξαλειφθεί, καθώς και, σε μικρότερο βαθμό, με μετάδοση από τη μητέρα. Η νόσος χαρακτηρίζεται από μια περίοδο επώασης πολυετούς διάρκειας.

- 3 Η ΣΕΒ εντοπίστηκε για πρώτη φορά στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας το 1986. Όπως προκύπτει από την ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου, της 13ης Σεπτεμβρίου 2001, σχετικά με τη ΣΕΒ (ΕΕ C 324, σ. 1), μέχρι τις 31 Μαΐου 2001 διαγνώστηκαν περίπου 180 000 κρούσματα ΣΕΒ στα βοοειδή της χώρας αυτής, ενώ εμφανίστηκαν 1 738 κρούσματα στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο αριθμός των κρουσμάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο άγγιξε επίπεδο ρεκόρ το 1992 και σημείωσε πτώση στη συνέχεια, ενώ, από το 1996, αυξήθηκαν οι επιπτώσεις της ΣΕΒ στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση.

- 4 Τον Ιούλιο του 1988, το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισε, αφενός, να απαγορεύσει την πώληση των τροφών που προορίζονταν για μηρυκαστικά και περιείχαν πρωτεΐνες μηρυκαστικών και, αφετέρου, να απαγορεύσει στους κτηνοτρόφους να χορηγούν τέτοιες τροφές στα μηρυκαστικά [πρόκειται για τη «Ruminant Feed Ban» που προβλέπεται στην Bovine Spongiform Encephalopathy Order 1988 (απόφαση του 1988 για τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια, SΙ 1988/1039), η οποία τροποποιήθηκε μεταγενέστερα].

- 5 Τα κοινοτικά όργανα θέσπισαν, επίσης, από τον Ιούλιο του 1989, διατάξεις για την αντιμετώπιση της ΣΕΒ. Η πλειονότητα των μέτρων αυτών ελήφθη με την οδηγία 89/662/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τους κτηνιατρικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ L 395, σ. 13), και με την οδηγία 90/425/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τους κτηνιατρικούς και ζωοτεχνικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο ορισμένων ζώων ζώων και προϊόντων με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ L 224, σ. 29), οι οποίες παρέχουν στην Επιτροπή τη δυνατότητα να λάβει προστατευτικά μέτρα όταν υφίσταται κίνδυνος για τα ζώα ή για την ανθρώπινη υγεία.

- 6 Με την απόφαση 89/469/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιουλίου 1989, για τη λήψη ορισμένων προστατευτικών μέτρων κατά της ΣΕΒ στο Ηνωμένο Βασίλειο (ΕΕ L 225, σ. 51), θεσπίστηκαν ορισμένες απαγορεύσεις για το διακοινοτικό εμπόριο των βοοειδών που γεννήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από τον Ιούλιο του 1988. Η απόφαση αυτή τροποποιήθηκε με την απόφαση 90/59/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 7ης Φεβρουαρίου 1990 (ΕΕ L 41, σ. 23), με την οποία γενικεύθηκε η απαγόρευση εξαγωγής βοοειδών από το Ηνωμένο Βασίλειο για όλα τα βοοειδή άνω των έξι μηνών. Η απόφαση 90/261/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 8ης Ιουνίου 1990, με την οποία τροποποιήθηκε η απόφαση 89/469 και η απόφαση 90/200/ΕΟΚ που αφορά πρόσθετες απαιτήσεις για ορισμένους ιστούς και όργανα σχετικά με τη ΣΕΒ (ΕΕ L 146, σ. 29), όρισε ότι η τήρηση της ως άνω απαγορεύσεως έπρεπε να εξασφαλίζεται με την απόθεση επί των ζώων ειδικού σήματος και με τη χρήση ενός συστήματος μηχανογραφήσεως για τον έλεγχο της ταυτότητας των ζώων. Επιπλέον, η απόφαση 90/134/ΕΟΚ της Επιτροπής της 6ης Μαρτίου 1990 (ΕΕ L 76, σ. 23), πρόσθεσε τη ΣΕΒ στον πίνακα των ασθενειών για τις οποίες απαιτείται κοινοποίηση βάσει της οδηγίας 82/894/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1982, για την κοινοποίηση των ασθενειών των ζώων μέσα στην Κοινότητα (ΕΕ L 378, σ. 58), επιβάλλοντας υποχρέωση εβδομαδιαίας κοινοποίησης των νέων εντοπιζόμενων εστιών της ΣΕΒ.
- 7 Η απόφαση 90/200/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 9ης Απριλίου 1990, που αφορά πρόσθετες απαιτήσεις για ορισμένους ιστούς και όργανα σχετικά με τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια βοοειδών (ΕΕ L 105, σ. 24), εισήγαγε σειρά μέτρων που περιορίζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο, μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών κρατών μελών, όσον αφορά ορισμένους ιστούς και όργανα —μυαλά, νωτιαίο μυελό, αμυγδαλές, θύμο αδένες, σπλήνα, έντερα— προερχόμενα από βοοειδή, ιδίως δε από βοοειδή ηλικίας άνω των έξι μηνών κατά τη σφαγή. Απαγορεύθηκε, επίσης, η αποστολή άλλων ιστών και οργάνων, μη προοριζομένων για ανθρώπινη χρήση, και ορίστηκε ότι όλα τα βοοειδή που εμφανίζουν κλινικά δείγματα ΣΕΒ έπρεπε να σφάζονται ξεχωριστά και να ξεετάζεται ο εγκέφαλός τους για να διαπιστώνεται ενδεχομένως η νόσος. Σε περίπτωση διαπιστώσεως της ΣΕΒ, η απόφαση επέβαλλε την καταστροφή του σφαγίου και των εντοσθίων του ζώου. Η απόφαση 92/290/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 1992, που αφορά ορισμένα μέτρα προστασίας κατά της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών στο Ηνωμένο Βασίλειο (ΕΕ L 152, σ. 37), επέβαλε σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να μην αποστέλλουν προς άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας έμβρυα βοοειδών προερχόμενα από θηλυκά ζώα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ή έχει βεβαιωθεί ότι πάσχουν από ΣΕΒ. Για το Ηνωμένο Βασίλειο, η εν λόγω απόφαση απαγόρευσε την

εξαγωγή εμβρύων προερχομένων από ζώα που είχαν γεννηθεί πριν από τις 18 Ιουλίου 1988 και επέβαλε τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τον εντοπισμό των ζώων δοτών.

- 8 Με την απόφαση 94/381/EK της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 1994, για τη θέσπιση ορισμένων μέτρων προστασίας που αφορούν τη [σπογγώδη] εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και τη χορήγηση πρωτεϊνών που προέρχονται από θηλαστικά (ΕΕ L 172, σ. 23), απαγορεύθηκε στο σύνολο της Κοινότητας η χρήση πρωτεϊνών προερχομένων από θηλαστικά στις ζωοτροφές των μηρυκαστικών· εντούτοις, στα κράτη μέλη που είχαν τη δυνατότητα να εφαρμόσουν σύστημα με το οποίο διακρίνεται η προερχόμενη από μηρυκαστικά ζωική πρωτεΐνη από τη μη προερχόμενη από μηρυκαστικά, μπορούσε η Επιτροπή να επιτρέψει τη διατροφή των μηρυκαστικών με πρωτεΐνες από άλλα είδη θηλαστικών. Με την απόφαση 94/382/EK της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 1994, περί εγκρίσεως εναλλακτικών συστημάτων θερμικής επεξεργασίας για την επεξεργασία ζωικών αποβλήτων προέλευσης μηρυκαστικών, με σκοπό την αδρανοποίηση των παθογόνων παραγόντων της [σπογγώδους] εγκεφαλοπάθειας (ΕΕ L 172, σ. 25), διευκρινίστηκαν οι μέθοδοι επεξεργασίας των αποβλήτων ζωικής προελεύσεως που δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη διατροφή των μηρυκαστικών, λόγω της αναποτελεσματικότητάς τους στην αδρανοποίηση των παθογόνων παραγόντων της ΣΕΒ, και προσδιορίστηκαν τα προϊόντα που, κατά τα φαινόμενα, δεν παρουσίαζαν κίνδυνο μεταδόσεως της νόσου και δεν ενέπιπταν, ως εκ τούτου, στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών — ζελατίνη, δέρματα, αδένες και όργανα για φαρμακευτική χρήση, αίμα και προϊόντα του αίματος, γάλα, χοίρεια λίπη και λίπη μειωμένης λιποπεριεκτικότητας, έντερα για παρασκευή αλλαντικών.

- 9 Η απόφαση 94/474/EK της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 1994, σχετικά με ορισμένα μέτρα προστασίας που αφορούν τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και για την κατάργηση των αποφάσεων 89/469 και 90/200 (ΕΕ L 194, σ. 96), αύξησε από δύο σε έξι έτη την περίοδο κατά την οποία δεν πρέπει να έχουν επιβεβαιωθεί κρούσματα ΣΕΒ στην εκμετάλλευση όπου εκτράφηκαν τα βοοειδή για να επιτρέπεται η εξαγωγή του νωπού κρέατός τους από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τα άλλα κράτη μέλη. Η απόφαση αυτή απαγόρευσε, επίσης, την εξαγωγή από το Ηνωμένο Βασίλειο όλων των υλικών και προϊόντων που καλύπτονται από την απόφαση 94/382 και παρασκευάστηκαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995.

- 10 Στις 20 Μαρτίου 1996, η Spongiform Encephalopathy Advisory Committee (Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Σπογγώδη Εγκεφαλοπάθεια, στο εξής: ΣΕΣΕ), ανεξάρτητο επιστημονικό όργανο με καθήκοντα συμβούλου της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου σε θέματα ΣΕΒ, εξέδωσε ανακοίνωση όπου έκανε λόγο για δέκα κρούσματα μιας μορφής της νόσου Creutzfeldt-Jakob —θανατηφόρου εκφυλιστικής νόσου του ανθρώπινου εγκεφάλου— τα οποία διαγνώστηκαν σε άτομα ηλικίας μέχρι 42 ετών και διευκρίνισε ότι «[κ]αίτοι δεν αποδεικνύεται άμεσα η ύπαρξη σχέσεως [...] η πιθανότερη [μέχρι εκείνη τη στιγμή] εξήγηση [ήταν] ότι τα κρούσματα αυτά [συνδέονταν] με έκθεση στη [ΣΕΒ] πριν από την επιβολή, το 1989, της απαγορεύσεως των ειδικών παραπροϊόντων σφαγής βοοειδών».
- 11 Αυθημερόν ο Υπουργός Γεωργίας, Αλιείας και Τροφίμων του Ηνωμένου Βασιλείου έλαβε την απόφαση να απαγορεύσει, αφενός, την πώληση και την προμήθεια κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά, καθώς και τη χρησιμοποίησή τους στην παρασκευή ζωοτροφών για όλα τα εκτρεφόμενα ζώα, περιλαμβανομένων των πουλερικών, των αλόγων και των ιχθύων ιχθυοτροφείου, και, αφετέρου, την πώληση κρέατος προερχομένου από βοοειδή ηλικίας άνω των 30 μηνών για κατανάλωση από τον άνθρωπο. Ταυτοχρόνως, ορισμένα κράτη μέλη και τρίτες χώρες έλαβαν μέτρα απαγορεύσεως, τα μεν πρώτα της εισαγωγής βοοειδών και βοείου κρέατος προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου, οι δε δεύτερες προελεύσεως Ευρωπαϊκής Ενώσεως.
- 12 Στις 22 Μαρτίου 1996 η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (στο εξής: CSV) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα διαθέσιμα στοιχεία δεν αποδείκνυαν τη μεταδοτικότητα της ΣΕΒ στον άνθρωπο. Επειδή όμως ο κίνδυνος αυτός υφίστατο, η CSV πρότεινε να εφαρμοστούν στο ενδοκοινοτικό εμπόριο τα μέτρα που είχε λάβει το Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με την αποστέωση των σφαγίων που προέρχονταν από βοοειδή ηλικίας άνω των 30 μηνών σε εγκεκριμένες εγκαταστάσεις και να λάβει η Κοινότητα τα κατάλληλα μέτρα για την απαγόρευση της χρησιμοποίησεως κρεατοστεαλεύρου στις ζωοτροφές.
- 13 Στις 27 Μαρτίου 1996, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 96/239/ΕΚ σχετικά με ορισμένα επείγοντα μέτρα προστασίας από τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΕΕ L 78, σ. 47), απαγορεύοντας, για μια μεταβατική περίοδο, την

αποστολή βοοειδών και κρεάτων βοοειδών ή προϊόντων προερχομένων από βόειο κρέας από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τα λοιπά κράτη μέλη και προς τρίτες χώρες. Η απόφαση αυτή όριζε, μεταξύ άλλων, ότι απαγορευόταν η εξαγωγή από το Ηνωμένο Βασίλειο, πρώτον, ζώντων βοοειδών, του σπέρματός τους και των εμβρύων τους· δεύτερον, κρεάτων των βοοειδών που είχαν σφαγεί στο Ηνωμένο Βασίλειο· τρίτον, προϊόντων παραχθέντων από βοοειδή που είχαν σφαγεί στο Ηνωμένο Βασίλειο και υπήρχε ενδεχόμενο να εισέλθουν στην ανθρώπινη ή ζωική τροφική αλυσίδα, καθώς και προϊόντων προοριζομένων για ιατρική, φαρμακευτική χρήση ή για χρήση στον τομέα των καλλυντικών, και, τέταρτον, κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά. Το Ηνωμένο Βασίλειο όφειλε να υποβάλλει κάθε δύο εβδομάδες στην Επιτροπή έκθεση σχετική με την εφαρμογή των μέτρων που ελάμβανε για την προστασία από τη ΣΕΒ. Τέλος, το Ηνωμένο Βασίλειο καλούνταν να υποβάλει νέες προτάσεις για τον έλεγχο της ΣΕΒ στην επικράτειά του, καθότι προβλεπόταν η αναθεώρηση της αποφάσεως 96/239 κατόπιν εξετάσεως του συνόλου των στοιχείων που ανέφερε.

- 14 Στις 26 Απριλίου 1996, η CSV εξέδωσε γνωμοδότηση κατά την οποία το σπέρμα των βοοειδών δεν παρουσίαζε κίνδυνο για τη μετάδοση της ΣΕΒ, δήλωσε ότι ήταν σύμφωνη με τα μέτρα της αποφάσεως 92/290, εν αναμονή της περατώσεως των επιστημονικών μελετών σχετικά με τη μεταδοτικότητα της νόσου μέσω των εμβρύων, και διευκρίνισε τις μεθόδους παρασκευής που έπρεπε να χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία της ζελατίνης και του λίπους. Στις 11 Ιουνίου 1996, η Επιτροπή, στηριζόμενη μεταξύ άλλων στην ως άνω γνωμοδότηση, εξέδωσε την απόφαση 96/632/ΕΚ για την τροποποίηση της αποφάσεως 96/239 (ΕΕ L 139, σ. 17), η οποία ήρε την απαγόρευση εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο σπέρματος βοοειδών και άλλων προϊόντων όπως η ζελατίνη, το όξινο φωσφορικό ασβέστιο, τα αμινοξέα και πεπτίδια, το λίπος και τα προϊόντα με βάση το λίπος, υπό τον όρο ιδίως να έχουν παραχθεί με τις μεθόδους που περιγράφονται στο παράρτημα της αποφάσεως αυτής και σε εγκαταστάσεις που τελούν υπό επίσημο κτηνιατρικό έλεγχο.
- 15 Στις 4 Ιουλίου 1996, η Ισπανία απαγόρευσε την εισαγωγή στο έδαφός της ορισμένων επικίνδυνων οργάνων και υλικών προερχομένων από βοοειδή προελεύσεως Γαλλίας, Ιρλανδίας, Πορτογαλίας και Ελβετίας και επέβαλε την καταστροφή των ιστών των βοοειδών που είχαν σφαγεί στην Ισπανία και προέρχονταν από τις χώρες αυτές. Στις 9 Οκτωβρίου 1996, το μέτρο αυτό επεκτάθηκε σε ορισμένα όργανα βοοειδών και αιγοπροβάτων προερχομένων από τις προαναφερθείσες χώρες και από το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο δεν είχε περιληφθεί στον αρχικό κατάλογο λόγω των μέτρων που προέβλεπε η απόφαση 96/239.

- 16 Η απόφαση 96/449/ΕΚ της Επιτροπής, της 18ης Ιουλίου 1996, σχετικά με την έγκριση εναλλακτικών συστημάτων θερμικής επεξεργασίας για την επεξεργασία ζωικών αποβλήτων με σκοπό την αδρανοποίηση των παθογόνων παραγόντων της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας (ΕΕ L 184, σ. 43), αντικατέστησε την προαναφερθείσα απόφαση 94/832 και επέβαλε, από 1ης Απριλίου 1997, ελάχιστες παραμέτρους για τη μεταποίηση των ζωικών αποβλήτων. Με την απόφαση 97/735/ΕΚ, της 21ης Οκτωβρίου 1997, σχετικά με ορισμένα μέτρα προστασίας όσον αφορά το εμπόριο ορισμένων κατηγοριών ζωικών αποβλήτων θηλαστικών (ΕΕ L 294, σ. 7), η Επιτροπή απαγόρευσε την εξαγωγή προς άλλα κράτη μέλη και προς τρίτες χώρες κρεατοστεαλεύρων θηλαστικών που δεν είχαν παραχθεί σύμφωνα με το σύστημα που καθιέρωσε η απόφαση 96/449.
- 17 Στις 18 Ιουλίου 1996, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συγκρότησε προσωρινή εξεταστική επιτροπή για τη ΣΕΒ. Στις 7 Φεβρουαρίου 1997, η επιτροπή αυτή εξέδωσε έκθεση επί των ισχυρισμών περί παραβάσεως ή κακοδιοικήσεως κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά τη ΣΕΒ, υπό την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων των κοινοτικών και εθνικών οργάνων (στο εξής: έκθεση της εξεταστικής επιτροπής). Η έκθεση αυτή έκανε λόγο για κακή διαχείριση της κρίσεως της ΣΕΒ εκ μέρους της Επιτροπής, του Συμβουλίου, καθώς και των αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου και επέκρινε τη λειτουργία των κοινοτικών επιτροπών που είναι επιφορτισμένες με κτηνιατρικά και υγειονομικά ζητήματα. Στις 19 Φεβρουαρίου 1997, το Κοινοβούλιο εξέδωσε απόφαση επί των πορισμάτων της προσωρινής εξεταστικής επιτροπής, εγκρίνοντας την εν λόγω έκθεση και ζητώντας από την Επιτροπή, από το Συμβούλιο και από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να θέσουν τις συστάσεις της σε εφαρμογή.
- 18 Η απόφαση 97/534/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 1997, σχετικά με την απαγόρευση της χρήσης υλικών που παρουσιάζουν κίνδυνο από άποψη μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΕΕ L 216, σ. 95), απαγόρευσε τη χρησιμοποίηση υλικών καλούμενων «ειδικού κινδύνου» (στο εξής: ΥΕΚ), ήτοι, πρώτον, του κρανίου, περιλαμβανομένου του εγκεφάλου και των οφθαλμών, των αμυγδαλών και του νωτιαίου μυελού βοοειδών ηλικίας άνω των 12 μηνών και αιγοπροβάτων ηλικίας άνω των 12 μηνών ή των οποίων έχει προβάλει ένας μόνιμος κοπήρας και, δεύτερον, της σπλήνας αιγοπροβάτων. Από τη θέση σε ισχύ της αποφάσεως αυτής, απαγορεύεται η χρησιμοποίηση της σπονδυλικής στήλης βοοειδών και αιγοπροβά-

των για την παραγωγή μηχανικώς διαχωριζομένου κρέατος. Επιπλέον, τα ΥΕΚ πρέπει να υφίστανται ειδική επεξεργασία για την καταστροφή τους και να αποτεφρώνονται, υπό την επιφύλαξη περαιτέρω μέτρων που δύνανται να λάβουν τα κράτη μέλη για τα ζώα που σφάζονται στην επικράτειά τους. Η αρχικώς προβλεφθείσα ημερομηνία για τη θέση σε ισχύ της απόφασης αυτής, ήτοι η 1η Ιανουαρίου 1998, μεταφέρθηκε στη συνέχεια στις 20 Ιουνίου 2000. Εντούτοις, στις 29 Ιουνίου 2000, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 2000/418/ΕΚ, για τη ρύθμιση της χρήσης υλικών που παρουσιάζουν κινδύνους σχετικά με τις μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες και για τροποποίηση της απόφασης 94/474 (ΕΕ L 158, σ. 76), η οποία κατέργησε και αντικατέστησε την απόφαση 97/534.

- 19 Στις 16 Μαρτίου 1998, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 98/256/ΕΚ, σχετικά με επείγοντα μέτρα για προστασία από την σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και σχετικά με την τροποποίηση της απόφασης 94/474 και την κατέργηση της απόφασης 96/239 (ΕΕ L 113, σ. 32), με την οποία περιορίστηκε η απαγόρευση εξαγωγής από τη Βόρεια Ιρλανδία ορισμένων κρεάτων και προϊόντων κρέατος προερχομένων από βοοειδή, σύμφωνα με τους όρους συστήματος που στηρίζεται στην πιστοποίηση των αγελάδων (Export Certified Herds Scheme). Με την απόφαση αυτή ήρθη, μεταξύ άλλων, η απαγόρευση αποστολής σε άλλα κράτη μέλη και εξαγωγής προς τρίτες χώρες αποστεωμένου βοείου κρέατος και προϊόντων βοείου κρέατος από ζώα που γεννήθηκαν και εκτράφηκαν στη Βόρεια Ιρλανδία, σε αγέλες με πιστοποιητικό εξαίρεσεως από τη ΣΕΒ και που εσφάγησαν στη Βόρεια Ιρλανδία σε σφαγεία χρησιμοποιούμενα αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό. Τα κρέατα πρέπει να αποστεώνονται σε εργαστήρια τεμαχισμού και να αποθηκεύονται σε θαλάμους ψυκτικής αποθήκευσης στη Βόρεια Ιρλανδία, χρησιμοποιούμενους αποκλειστικά για προϊόντα προερχόμενα από τα σφαγεία αυτά. Ακολούθως, η απόφαση 98/351 της Επιτροπής της 29ης Μαΐου 1998 (ΕΕ L 157, σ. 110) όρισε την 1η Ιουνίου 1998 ως ημερομηνία μετά την οποία μπορούσαν να ξεκινήσουν οι αποστολές από τη Βόρεια Ιρλανδία.

- 20 Στις 25 Νοεμβρίου 1998, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 98/692/ΕΚ σχετικά με ορισμένα επείγοντα μέτρα για προστασία από τη ΣΕΒ (ΕΕ L 328, σ. 28), με την οποία τροποποιήθηκε η απόφαση 98/256 και περιορίστηκε η απαγόρευση εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο ορισμένων προϊόντων, ακολουθώντας την αρχή βάσει της οποίας επιτρέπεται η αποστολή στο πλαίσιο εξαγωγικού καθεστώτος με χρονολογική βάση (Date-Based Export Scheme ή DBES, στο εξής: ΕΚΧΒ). Επρόκειτο, μεταξύ άλλων, για τα ακόλουθα προϊόντα: νωπά κρέατα, κιμάδες και

παρασκευάσματα κρέατος, προϊόντα με βάση το κρέας και τροφές για κατοικίδια σαρκοφάγα προερχόμενες από βοοειδή που γεννήθηκαν και εκτράφηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και έχουν σφαγεί στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σφαγεία που δεν χρησιμοποιούνταν για τη σφαγή μη επιλέξιμων βοοειδών. Τα βοοειδή ήταν επιλέξιμα, δυνάμει του ΕΚΧΒ, αν είχαν γεννηθεί και εκτραφεί στο Ηνωμένο Βασίλειο και αν, κατά τη σφαγή, πληρούνταν ορισμένες προϋποθέσεις — μεταξύ άλλων να μπορεί να εντοπιστεί το ζώο, η μητέρα του και η αγέλη από την οποία προήλθε· το ζώο έπρεπε να είναι άνω των 6 αλλά κάτω των 30 μηνών· η μητέρα του ζώου έπρεπε να έχει ζήσει για 6 τουλάχιστον μήνες μετά τη γέννησή του, να μην έχει εκδηλώσει ΣΕΒ και να μην υπάρχει υπόνοια ότι έχει προσβληθεί από τη νόσο αυτή. Τα ζώα που προσκομίζονταν προς σφαγή και δεν πληρούσαν τις ως άνω επιταγές έπρεπε να απορρίπτονται αυτομάτως και, σε περίπτωση που είχαν ήδη εξαχθεί, έπρεπε να ενημερώνεται σχετικώς η αρμόδια αρχή του τόπου προορισμού. Επιπλέον, η σφαγή των επιλέξιμων ζώων έπρεπε να γίνεται σε σφαγεία που δεν χρησιμοποιούνταν για τη σφαγή μη επιλέξιμων βοοειδών. Ως ημερομηνία για την έναρξη αποστολής των εν λόγω προϊόντων ορίστηκε η 1η Αυγούστου 1999 με την απόφαση 1999/514/ΕΚ της Επιτροπής της 23ης Ιουλίου 1999 (ΕΕ L 195, σ. 42).

- 21 Η απόφαση 2000/418 ρύθμιζε, τελικώς, τη χρησιμοποίηση των ΥΕΚ, ορίζοντας τα μέρη των βοοειδών και αιγοπροβάτων που έπρεπε να αφαιρεθούν και να καταστραφούν μετά την 1η Οκτωβρίου 2000, με ειδική μέθοδο προκειμένου να εξασφαλιστεί η μη μετάδοση της ΣΕΒ. Η απόφαση αυτή απαγόρευσε, επίσης, τη χρησιμοποίηση των οστών του κεφαλιού και της σπονδυλικής στήλης των ζώων αυτών σε ορισμένες περιπτώσεις και τη χρήση ορισμένων μεθόδων σφαγής.
- 22 Μεταξύ Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου του 2000, παρατηρήθηκε έξαρση των κρουσμάτων της ΣΕΒ σε διάφορα κράτη μέλη. Στις 22 Νοεμβρίου 2000, εμφανίστηκε στην Ισπανία η πρώτη περίπτωση τρελής αγελάδας. Τον Νοέμβριο του 2001 είχαν διαγνωστεί στην Ισπανία 73 κρούσματα ΣΕΒ.
- 23 Στις 4 Δεκεμβρίου 2000, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 2000/766/ΕΚ περί ορισμένων μέτρων προστασίας σχετικά με τις μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες και τη χρησιμοποίηση ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή των ζώων (ΕΕ L 328, σ. 32), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2001 και επέβαλε στα κράτη μέλη την απαγόρευση χρησιμοποίησης μεταποιημένων ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή ζώων εκτροφής που συντηρούνται, παχύνονται, ή εκτρέφονται για την παραγωγή

τροφίμων. Επιπλέον, τα κράτη μέλη έπρεπε να απαγορεύσουν τη διάθεση στην αγορά, το εμπόριο, την εισαγωγή από τρίτες χώρες και την εξαγωγή προς τρίτες χώρες μεταποιημένων ζωικών πρωτεϊνών που προορίζονται για τη διατροφή ζώων εκτροφής που συντηρούνται, παχύνονται ή εκτρέφονται για την παραγωγή τροφίμων, καθώς και να προβούν στην απόσυρση των πρωτεϊνών αυτών από την αγορά, από την αλυσίδα διανομής και από τις αποθήκες των εκμεταλλεύσεων.

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 24 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 7 Φεβρουαρίου 2001, οι ενάγοντες άσκησαν την υπό κρίση αγωγή.
- 25 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 27 Φεβρουαρίου 2002, η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου, δυνάμει του άρθρου 114 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Με διάταξη της 27ης Ιουνίου 2002, το Πρωτοδικείο (πέμπτο τμήμα) αποφάσισε να συνεκδικάσει την ένσταση απαραδέκτου με την ουσία της υποθέσεως.
- 26 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, το Πρωτοδικείο υπέβαλε διάφορες ερωτήσεις στο Συμβούλιο και την Επιτροπή. Τα εναγόμενα όργανα εκπλήρωσαν τα ως άνω αιτήματα εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 27 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις που τους υπέβαλε το Πρωτοδικείο κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 15ης Φεβρουαρίου 2006.

28 Οι ενάγοντες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

- να κηρύξει την αγωγή παραδεκτή·
- να κρίνει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ενήργησαν παρανόμως και, ως εκ τούτου, ευθύνονται βάσει του άρθρου 288 ΕΚ, για τη διάδοση στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ενώσεως της κρίσεως της ΣΕΒ και, κατά συνέπεια, για τις ζημίες τις οποίες αφορά η παρούσα αγωγή·
- να υποχρεώσει το Συμβούλιο και την Επιτροπή να αποκαταστήσουν αλληλεγγύως τη ζημία που προκλήθηκε στους ενάγοντες, η οποία υπολογίζεται σε 19 488 372,69 ευρώ, καθώς και να ικανοποιήσουν την ηθική βλάβη που υπέστησαν, η οποία υπολογίζεται στο 15 % του προαναφερθέντος ποσού, ήτοι σε 2 915 755,80 ευρώ·
- να καταδικάσει το Συμβούλιο και την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

29 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή ζητούν από το Πρωτοδικείο:

- να κηρύξει την αγωγή απαράδεκτη·
- εν πάση περιπτώσει, να απορρίψει την αγωγή ως αβάσιμη·
- να καταδικάσει τους ενάγοντες στα δικαστικά έξοδα.

Επί του παραδεκτού

- 30 Τα εναγόμενα όργανα, Συμβούλιο και Επιτροπή, επικαλούνται τρεις λόγους απαραδέκτου. Ο πρώτος λόγος αντλείται από τη μη συμβατότητα του δικογράφου της αγωγής, προς το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 44, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας, λόγω των διαδικαστικών πλημμελειών που αφορούν τον προσδιορισμό των εναγόντων. Ο δεύτερος λόγος απαραδέκτου αντλείται από τη μη συμβατότητα του δικογράφου της αγωγής προς το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, λόγω της αοριστίας των πραγματικών και νομικών στοιχείων στα οποία στηρίζεται η αγωγή. Ο τρίτος λόγος απαραδέκτου αντλείται από την έλλειψη έννομου συμφέροντος της Unió de Pagesos και της COAG.

Επί του πρώτου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από διαδικαστικές πλημμέλειες σχετικές με τον προσδιορισμό των εναγόντων

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 31 Η Επιτροπή επισημαίνει, πρώτον, ότι το δικόγραφο της αγωγής δεν αναφέρει τον τόπο κατοικίας των εναγόντων. Κατά το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 44, παράγραφος 6, του Κανονισμού Διαδικασίας, όμως, η έλλειψη του στοιχείου αυτού συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου που δεν μπορεί να τακτοποιηθεί.
- 32 Οι ενάγοντες απαντούν ότι οι τόποι κατοικίας τους εμφανίζονται στα τιμολόγια που επισύναψαν στο δικόγραφο της αγωγής ως χωριστό παράρτημα. Εν πάση περιπτώσει, ο προσδιορισμός του τόπου κατοικίας δεν συνιστά ουσιώδη προϋπόθεση ικανή να επιφέρει το अपαράδεκτο της αγωγής και μπορεί να τακτοποιηθεί.

- 33 Δεύτερον, τα εναγόμενα όργανα υποστηρίζουν ότι το δικόγραφο της αγωγής δεν προσδιορίζει ορθώς τα ενάγοντα νομικά πρόσωπα. Ειδικότερα, σε αντίθεση με τις επιταγές του άρθρου 44, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας, ορισμένα από τα νομικά πρόσωπα που άσκησαν αγωγή δεν επισύναψαν τα καταστατικά τους, ενώ άλλα δεν απέδειξαν ότι η εντολή προς τον δικηγόρο δόθηκε προσηκόντως από εξουσιοδοτημένο προς τούτο εκπρόσωπό τους. Τέλος, το Συμβούλιο επισημαίνει ότι ορισμένοι από τους ενάγοντες δεν απέδειξαν τη νομιμοποίηση των δικηγόρων που άσκησαν την αγωγή.
- 34 Οι ενάγοντες αναφέρουν ότι, κατά το άρθρο 44, παράγραφος 5, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας, η προσκόμιση των καταστατικών των νομικών προσώπων αποτελεί ένα μόνον από τα στοιχεία που μπορούν να αποδείξουν την υπόσταση του νομικού προσώπου, ενώ γίνονται δεκτοί και άλλοι τρόποι αποδείξεως. Τα πρωτότυπα των τιμολογίων που επισυνάφθηκαν στο δικόγραφο της αγωγής, όπου εμφανίζεται το όνομα, ο αριθμός φορολογικού μητρώου και ο τόπος κατοικίας κάθε ενάγοντος, αποδεικνύουν επαρκώς την υπόσταση των εν λόγω νομικών προσώπων. Εν πάση περιπτώσει, οι ενάγοντες επισύναψαν στις παρατηρήσεις τους επί της ενστάσεως απαραδέκτου επικυρωμένα αντίγραφα των καταστατικών εγγράφων των οικείων νομικών προσώπων. Όσον αφορά την έλλειψη, για ορισμένες εταιρίες, νομοτύπως χορηγηθείσας εξουσιοδοτήσεως, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι, σε αρκετές περιπτώσεις, το αποδεικτικό της νομιμοποιήσεως των εκπροσώπων που υπέγραψαν την εξουσιοδότηση περιλαμβάνεται στη δικογραφία, καθότι προκύπτει από τις προσκομισθείσες συστατικές και καταστατικές πράξεις των εταιριών. Για τις εν λόγω εταιρίες, οι ενάγοντες προσκόμισαν, κατά την έγγραφη διαδικασία, την εντολή που δόθηκε προς τους δικηγόρους από εξουσιοδοτημένο προς τούτο εκπρόσωπό τους.
- 35 Τρίτον, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, χωρίς τα καταστατικά τους, δεν είναι δυνατόν να επαληθευτεί ο εταιρικός σκοπός ορισμένων εκ των εναγόντων νομικών προσώπων. Εν πάση περιπτώσει, ο εταιρικός σκοπός ορισμένων από τα ενάγοντα νομικά πρόσωπα ουδεμία σχέση έχει με δραστηριότητες εκτροφής. Οι εταιρίες που δεν ασκούν δραστηριότητες παραγωγής ή πωλήσεως βοείου κρέατος δεν έχουν έννομο συμφέρον για την άσκηση αγωγής στην υπό κρίση υπόθεση.

- 36 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι ο Κανονισμός Διαδικασίας δεν επιβάλλει τον προσδιορισμό του εταιρικού σκοπού κάθε ενάγοντος. Εν πάση περιπτώσει, από τα καταστατικά τους προκύπτει αδιαμφισβήτητα ότι όλα τα ενάγοντα νομικά πρόσωπα ασκούν δραστηριότητα σχετική με τη γεωργία. Επομένως, έχουν έννομο συμφέρον για την άσκηση της παρούσας αγωγής.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 37 Όσον αφορά, πρώτον, την αιτίαση που αντλείται από την έλλειψη μνείας του τόπου κατοικίας των εναγόντων, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο α', του Κανονισμού Διαδικασίας ορίζει ότι το δικόγραφο της αγωγής πρέπει να περιέχει τα ονόματα και τον τόπο κατοικίας των εναγόντων. Εν προκειμένω, όμως, και μεν οι τόποι κατοικίας των εναγόντων δεν μνημονεύονται στο δικόγραφο της αγωγής, εμφανίζονται ωστόσο στα συνημμένα στο εν λόγω δικόγραφο έγγραφα. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι οι ενάγοντες επισύναψαν, στις παρατηρήσεις τους επί της ενστάσεως απαραδέκτου, κατάλογο των τόπων κατοικίας τους. Συνεπώς, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.
- 38 Δεύτερον, όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από τη μη προσκόμιση των καταστατικών των εναγουσών εταιριών, από την παρατυπία της εξουσιοδοτήσεως και την έλλειψη εντολών των δικηγόρων, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 44, παράγραφος 5, στοιχεία α' και β', του Κανονισμού Διαδικασίας προβλέπει ότι, όταν ο ενάγων είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, επισυνάπτει στο δικόγραφο της αγωγής του, αφενός, το καταστατικό του ή πρόσφατο απόσπασμα του βιβλίου των εμπορικών εταιριών ή πρόσφατο απόσπασμα του βιβλίου των σωματείων ή κάθε άλλο στοιχείο που να αποδεικνύει την υπόσταση του νομικού προσώπου και, αφετέρου, αποδεικτικό ότι η εντολή προς τον δικηγόρο δόθηκε προσηκόντως από εκπρόσωπό του εξουσιοδοτημένο προς τούτο. Το άρθρο 44, παράγραφος 6, ορίζει πάντως ότι, αν το δικόγραφο δεν είναι σύμφωνο με τις ως άνω προϋποθέσεις, ο ενάγων μπορεί να το τακτοποιήσει στη συνέχεια, προσκομίζοντας τα στοιχεία που λείπουν. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, εν προκειμένω, οι ενάγοντες προσκόμισαν κατά τη διαδικασία τις εξουσιοδοτήσεις, τα καταστατικά και τις εντολές που δεν είχαν επισυναφθεί αρχικώς στο δικόγραφό τους (*παραρτήματα 2 και 3 των παρατηρήσεων επί της ενστάσεως απαραδέκτου*). Επομένως, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

- 39 Τρίτον, όσον αφορά την αιτίαση που αντλείται από το γεγονός ότι ορισμένα νομικά πρόσωπα δεν ανέφεραν τον εταιρικό τους σκοπό, καθώς και από το ότι η επωνυμία ορισμένων από αυτά δεν είχε προφανή σχέση με τις δραστηριότητες παραγωγής και πωλήσεως βοείου κρέατος, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 44, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας απαιτεί απλώς από τα νομικά πρόσωπα να αποδεικνύουν τη νομική τους υπόσταση. Στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως, το έννομο συμφέρον νομικού προσώπου για την άσκηση αγωγής δεν εξαρτάται τόσο από τις διατάξεις του καταστατικού του που ορίζουν τον εταιρικό του σκοπό όσο από τις πραγματικές δραστηριότητές του, καθώς και, ειδικότερα, από τις ζημίες που ισχυρίζεται ότι υπέστη λόγω των δραστηριοτήτων αυτών. Στην υπό κρίση υπόθεση, οι ενάγοντες προσκόμισαν τιμολόγια σχετικά με τις δραστηριότητές τους στον τομέα της εκτροφής βοοειδών, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη φύση και την έκταση της ζημίας που υπέστη ατομικώς καθένας από αυτούς. Επομένως, απέδειξαν ότι τα ενάγοντα νομικά πρόσωπα δραστηριοποιούνταν στον οικείο τομέα. Κατά συνέπεια, η αιτίαση αυτή πρέπει επίσης να απορριφθεί.
- 40 Κατόπιν των προεκτεθέντων, αυτός ο λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από την αοριστία των ουσιωδών πραγματικών και νομικών στοιχείων στα οποία στηρίζεται η αγωγή

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 41 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατά το άρθρο 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής [ή της αγωγής] πρέπει να περιέχει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των προβαλλόμενων ισχυρισμών. Δεν πληροί τις επιταγές αυτές δικόγραφο αγωγής για την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσε κοινοτικό όργανο, το οποίο δεν παρέχει κανένα στοιχείο όσον αφορά τη φύση της προβαλλόμενης ζημίας ούτε όσον αφορά τον δεσμό μεταξύ της ενδεχόμενης ζημίας και της επικρινόμενης συμπεριφοράς του εναγομένου θεσμικού οργάνου (διάταξη του Πρωτοδικείου της 21ης Νοεμβρίου 1996, T-53/96, Syndicat des producteurs de viande bovine κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1579, σκέψη 23).

- 42 Στην υπό κρίση υπόθεση, το δικόγραφο της αγωγής δεν εκθέτει με την απαιτούμενη σαφήνεια τη φερόμενη ως παράνομη συμπεριφορά των εναγόμενων θεσμικών οργάνων και δεν αναφέρει τον λόγο αυτής της ελλείψεως νομιμότητας. Επίσης, το δικόγραφο της αγωγής δεν διευκρινίζει τις κοινοτικές διατάξεις από τις οποίες προκύπτει η υποχρέωση ενέργειας των οργάνων που, κατά τους ενάγοντες, δεν εκπληρώθηκε. Τα εναγόμενα αγνοούν εν ολίγοις ποιες είναι ακριβώς οι παράνομες πράξεις ή παραλείψεις που τους προσάπτονται και δεν μπορούν, ως εκ τούτου, να αναπτύξουν ολοκληρωμένα την άμυνά τους. Ομοίως, δεν διευκρινίζεται επαρκώς ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της φερόμενης ως παράνομης συμπεριφοράς και της προβαλλόμενης ζημίας. Συγκεκριμένα, το δικόγραφο της αγωγής δεν αναφέρει ποια συγκεκριμένα κοινοτικά μέτρα προκάλεσαν την εμφάνιση της ΣΕΒ στην Ισπανία, δεν προσδιορίζει τα προϊόντα ή τα υλικά η διάθεση των οποίων στο εμπόριο προκάλεσε την εμφάνιση της νόσου και δεν διευκρινίζει τη σχέση μεταξύ της πωλήσεως των προϊόντων αυτών και της κοινοτικής νομοθεσίας που επέτρεψε την εισαγωγή ή την εμπορία τους.
- 43 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι το δικόγραφο της αγωγής παρέχει τη δυνατότητα προσδιορισμού του αντικειμένου της διαφοράς και των πραγματικών και νομικών στοιχείων στα οποία στηρίζεται. Περιέχει, επίσης, πίνακα που παρουσιάζει τις ενέργειες και τις παραλείψεις που προσάπτονται στα θεσμικά όργανα και που καταγγέλλονται λόγω της ζημίας που προκάλεσαν στους εκτροφείς. Ομοίως, το υποστατό της προκληθείσας ζημίας αποδεικνύεται δεόντως με τα προσκομισθέντα τιμολόγια.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 44 Δυνάμει του άρθρου 21 του Οργανισμού του Δικαστηρίου και του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το δικόγραφο της προσφυγής [ή αγωγής] πρέπει να περιέχει το αντικείμενο της διαφοράς και συνοπτική έκθεση των προβαλλομένων ισχυρισμών. Για την ασφάλεια δικαίου και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης πρέπει, προκειμένου μια αγωγή να είναι παραδεκτή, τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία στα οποία στηρίζεται να προκύπτουν, τουλάχιστον συνοπτικώς, αλλά πάντως κατά τρόπο συνεκτικό και κατανοητό, από το ίδιο το κείμενο του δικογράφου (διατάξεις του Πρωτοδικείου

της 29ης Νοεμβρίου 1993, T-56/92, Koelman κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. II-1267, σκέψη 21, και της 14ης Μαΐου 1998, T-262/97, Goldstein κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2175, σκέψη 21). Κατά πάγια νομολογία, το δικόγραφο με το οποίο ζητείται η αποκατάσταση ζημίας που προκάλεσε κοινοτικό όργανο πρέπει, για να ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις αυτές, να περιλαμβάνει στοιχεία που να επιτρέπουν την εξατομίκευση της συμπεριφοράς που προσάπτει ο ενάγων στο κοινοτικό όργανο, τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς και της ζημίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη, καθώς και τον χαρακτήρα και την έκταση της εν λόγω ζημίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 18ης Σεπτεμβρίου 1996, T-387/94, Asia Motor France κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-961, σκέψη 107, και προπαρατεθείσα διάταξη Syndicat des producteurs de viande bovine κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 22).

- 45 Στην υπό κρίση υπόθεση, το δικόγραφο της αγωγής ικανοποιεί τις προαναφερθείσες επιταγές. Συγκεκριμένα, πρώτον, προσδιορίζει τις ενέργειες και τις παραλείψεις που προσάπτονται στα εναγόμενα θεσμικά όργανα, καθώς και τις διατάξεις και τις αρχές που παραβίασαν τα όργανα αυτά. Δεύτερον, το δικόγραφο της αγωγής αναφέρει αναλυτικά τη φύση και την έκταση της ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι ενάγοντες, προσδιορίζοντας ποσοτικώς την εν λόγω ζημία για καθέναν από αυτούς. Τέλος, τρίτον, οι ενάγοντες εκθέτουν τους λόγους για τους οποίους θεωρούν ότι υφίστατο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμπεριφοράς που προσάπτεται στο Συμβούλιο και την Επιτροπή και των ζημιών που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν.
- 46 Επομένως, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 47 Κατά συνέπεια, ο υπό εξέταση λόγος απαραδέκτου πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από την έλλειψη εννόμου συμφέροντος της Unió de pagesos και της COAG για την άσκηση της αγωγής

- 48 Το Συμβούλιο στρέφεται κατά της ιδιότητας των Unió de Pagesos και COAG στο πλαίσιο της δίκης, οι οποίες «υποστηρίζουν» τους ενάγοντες. Κατά τον Κανονισμό

Διαδικασίας, η μοναδική οδός που μπορεί να ακολουθήσει πρόσωπο ή ένωση για να στηρίξει τους ισχυρισμούς των εναγόντων είναι η αίτηση παρεμβάσεως. Αυτές οι δύο όμως επαγγελματικές οργανώσεις δεν υπέβαλαν τέτοια αίτηση. Η Επιτροπή επίσης δηλώνει ότι αγνοεί το περιεχόμενο που οι ενάγοντες σκοπεύουν να δώσουν στην παρέμβαση της Unió de Pagesos και της COAG στην παρούσα διαδικασία. Αμφισβητεί, εν πάση περιπτώσει, το έννομο συμφέρον των δύο αυτών επαγγελματικών οργάνωσεων για την άσκηση αγωγής, στο μέτρο που δεν απέδειξαν ότι ενεργούν εξ ονόματος των μελών τους.

- 49 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι το έννομο συμφέρον της Unió de Pagesos και της COAG για την άσκηση αγωγής απορρέει από τη ζημία που υπέστησαν οι οργανώσεις αυτές, η οποία συνίσταται στο άθροισμα των ζημιών που υπέστησαν τα μέλη τους και στην ηθική βλάβη που υπέστησαν οι ίδιες. Η Unió de Pagesos και η COAG δεν επιδιώκουν χρηματική αποζημίωση αλλά ηθική ικανοποίηση, ιδίως με την αναγνώριση της ανεπαρκούς δράσεως των κοινοτικών θεσμικών οργάνων κατά τη διαχείριση της κρίσεως της ΣΕΒ. Σκοπός της παραστάσεώς τους στη δίκη είναι αποκλειστικά η υποστήριξη των μελών τους.
- 50 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Unió de Pagesos και η COAG διευκρίνισαν ότι σκόπευαν να μετάσχουν στην παρούσα διαδικασία ως παρεμβαίνουσες. Το Πρωτοδικείο υπενθυμίζει ότι, κατά τα άρθρα 115 και 116 του Κανονισμού Διαδικασίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 40 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, πρόσωπα ή ενώσεις που επιθυμούν να παρέμβουν σε διαφορά ενώπιον του Πρωτοδικείου πρέπει να υποβάλλουν αίτηση παρεμβάσεως με χωριστό δικόγραφο.
- 51 Στην υπό κρίση υπόθεση, η Unió de Pagesos και η COAG δεν εκπλήρωσαν την προαναφερθείσα διατύπωση. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να τις αναγνωρίσει ως παρεμβαίνουσες στην παρούσα διαδικασία.
- 52 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει, εξάλλου, ότι το δικαίωμα ασκήσεως αγωγής δυνάμει του άρθρου 288 ΕΚ δεν αναγνωρίζεται σε επαγγελματικές ενώσεις παρά μόνο στις

περιπτώσεις που αυτές μπορούν να επικαλεστούν είτε ίδιο συμφέρον, διακρινόμενο από το συμφέρον των μελών τους, είτε δικαίωμα αποζημίωσης που τους εκχωρήθηκε από άλλα πρόσωπα (απόφαση του Πρωτοδικείου της 30ής Σεπτεμβρίου 1998, T-149/96, Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-3841, σκέψη 57· βλ., επίσης υπ' αυτή την έννοια, απόφαση του Πρωτοδικείου της 13ης Δεκεμβρίου 1995, T-481/93 και T-484/93, Exporteurs in Levende Varkens κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2941, σκέψεις 76 και 77).

- 53 Εν προκειμένω, αφενός, η Unió de Pagesos και η COAG δεν επικαλούνται εκχώρηση δικαιωμάτων ή ρητή εντολή που να τις εξουσιοδοτεί να προβάλουν αίτημα αποζημίωσης για τις ζημιές που υπέστησαν τα μέλη τους. Αφετέρου, οι ενώσεις αυτές διευκρινίζουν ότι δεν επιδιώκουν χρηματική αποζημίωση, αλλά ότι η ζημία που υπέστησαν συνίσταται στο άθροισμα των ζημιών που υπέστησαν τα μέλη τους και από την ηθική βλάβη που υπέστησαν οι ίδιες. Εντούτοις, η προβαλλόμενη ηθική βλάβη των ενώσεων αυτών ουδόλως τεκμηριώνεται.
- 54 Επομένως, η Unió de Pagesos και η COAG δεν έχουν εν προκειμένω κανένα έννομο συμφέρον.
- 55 Κατά συνέπεια, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη όσον αφορά τις δύο γεωργικές επαγγελματικές οργανώσεις.

Επί της ουσίας

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 56 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης των κοινοτικών

οργάνων δυνάμει του άρθρου 288 ΕΚ, ήτοι η ύπαρξη παράνομης πράξεως ή συμπεριφοράς προσαπτόμενης σε κοινοτικό όργανο, πραγματικής ζημίας και αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παράνομης πράξεως και της προβαλλόμενης ζημίας. Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι, μεταξύ 1990 και 2000, το Συμβούλιο και η Επιτροπή θέσπισαν με καθυστέρηση ανεπαρκείς, εσφαλμένους και ακατάλληλους κανόνες και μέτρα για την αντιμετώπιση της ΣΕΒ και ότι, λόγω αυτού, ευθύνονται για τη διάδοση της νόσου σε διάφορα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων η Ισπανία, γεγονός που προκάλεσε πολύ σημαντικές ζημιές στους ενάγοντες, ιδίως λόγω της μείωσης της καταναλώσεως βοείου κρέατος και της πτώσεως της τιμής του στη χώρα αυτή.

- 57 Τα εναγόμενα όργανα υποστηρίζουν ότι η συμπεριφορά τους για την αντιμετώπιση της ΣΕΒ δεν υπήρξε παράνομη και ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμπεριφοράς αυτής και της προβαλλόμενης ζημίας.

1. Επί της υπάρξεως παράνομης συμπεριφοράς του Συμβουλίου και της Επιτροπής

- 58 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι τα εναγόμενα θεσμικά όργανα παρέβησαν την κοινοτική νομοθεσία σχετικά με την προστασία της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας και παραβίασαν τις αρχές της χρηστής διοικήσεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της πρόληψης, οι οποίες συνιστούν ανώτερους κανόνες δικαίου για την προστασία των ιδιωτών. Επισημαίνουν ότι οι παραλείψεις των κοινοτικών οργάνων συνεπάγονται ευθύνη της Κοινότητας μόνον εφόσον τα όργανα παρέβησαν νόμιμη υποχρέωσή τους να δράσουν σύμφωνα με κοινοτική διάταξη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 1995, T-572/93, Οδηγήτρια κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-2025, σκέψη 35).

- 59 Τα εναγόμενα αναφέρουν ότι η παράνομη παράλειψη που τους προσάπτουν οι ενάγοντες αφορά την κανονιστική τους αρμοδιότητα, η οποία θεμελιώνεται μόνο σε

εξαιρετικές περιπτώσεις (απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Οκτωβρίου 1979, 238/78, Ireks-Arkady κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 451, σκέψη 9) και εφόσον υφίσταται ανώτερος κανόνας δικαίου για την προστασία των ιδιωτών (προπαρατεθείσα απόφαση Exporteurs in Levende Varkens κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 81). Σε περίπτωση που τα κοινοτικά όργανα απολαύουν ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως για την έκδοση κανονιστικής πράξεως, για να θεμελιωθεί ευθύνη της Κοινότητας απαιτείται, επιπλέον, η παράβαση να είναι κατάφωρη, δηλαδή να έχει πρόδηλο και σοβαρό χαρακτήρα (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Μαΐου 1978, 83/76 και 94/86, 4/77, 15/77 και 40/77, HNL κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 381, σκέψη 6). Κατά συνέπεια, πρέπει το οικείο θεσμικό όργανο να έχει παραβεί σημαντικά τα όρια που επιβάλλονται για την άσκηση των εξουσιών του (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Σεπτεμβρίου 1982, 106/81, Kind κατά ΕΟΚ, Συλλογή 1982, σ. 2885, σκέψη 12). Η παράνομη αυτή συμπεριφορά πρέπει να αποδεικνύεται από τους ενάγοντες (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Σεπτεμβρίου 1994, C-146/91, ΚΥΔΕΠ κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4199, σκέψεις 43 και 44). Το Συμβούλιο και η Επιτροπή δεν παρανόμησαν όσον αφορά την αντιμετώπιση της ΣΕΒ.

— Επί της παραβάσεως της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας

- 60 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι, όταν εμφανίστηκε η ΣΕΒ, το Συμβούλιο και η Επιτροπή διέθεταν επαρκή νομική βάση για να θεσπίσουν τις αναγκαίες νομικές διατάξεις ώστε να εμποδίσουν την εξάπλωση της νόσου. Επικαλούνται, πρώτον, τις αρμοδιότητες στον τομέα της προστασίας της υγείας των ζώων που προβλέπονται στα άρθρα 32 ΕΚ επ., για την κοινή γεωργική πολιτική, και στους κανονισμούς περί κοινών οργανώσεων αγοράς στους τομείς του χοίρειου και βοείου κρέατος. Οι ενάγοντες παραπέμπουν, επίσης, στο άρθρο 100 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 94 ΕΚ), γενική νομική βάση για την έκδοση των οδηγιών που είναι αναγκαίες για την εύρυθμη λειτουργία της κοινής αγοράς. Επιπλέον, η οδηγία 89/662 επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση παρακολούθησεως των προγραμμάτων ελέγχου που εφαρμόζουν οι εθνικές αρχές, καθώς και τη διεξαγωγή επιτόπιων επιθεωρήσεων για να εξασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των ελέγχων αυτών. Οι ενάγοντες

επικαλούνται, δεύτερον, τις κοινοτικές αρμοδιότητες στον τομέα της δημόσιας υγείας, οι οποίες αναγνωρίζονται ρητώς με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και διευρύνονται με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (άρθρο 152 ΕΚ). Η προστασία της δημόσιας υγείας αποτελεί κυρίαρχο δημόσιο συμφέρον και πρέπει να της δίδεται υπέρτερη σπουδαιότητα σε σχέση με οικονομικής φύσεως θεωρήσεις (διάταξη του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1996, C-180/96 R, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-3903, σκέψεις 91 έως 93, και απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, C-183/95, Affish, Συλλογή 1997, σ. I-4315, σκέψεις 43 και 57).

- 61 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο παρέβησαν την κοινοτική νομοθεσία στον τομέα της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας. Προς στήριξη της απόψεως αυτής, επικαλούνται την έκθεση της εξεταστικής επιτροπής, με την οποία το Κοινοβούλιο κατέληξε στην ευθύνη του Συμβουλίου και της Επιτροπής κατά την κρίση της ΣΕΒ. Όσον αφορά ειδικότερα την Επιτροπή, η εν λόγω έκθεση περιέχει τις ακόλουθες αιτιάσεις: την αναστολή των αποστολών κτηνιατρικών επιθεωρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο μεταξύ 1990 και 1994· την απουσία συντονισμού μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων γενικών διευθύνσεων· την έλλειψη διαφάνειας στη λειτουργία της CSV, καθότι στην υπο-ομάδα της για τη ΣΕΒ προήδρευε σχεδόν πάντοτε μέλος βρετανικής ιθαγένειας, πολλά δε από τα μέλη της ήταν Βρετανοί επιστήμονες· το γεγονός ότι δεν εξασφάλισε την ορθή εκτέλεση των κτηνιατρικών ελέγχων ούτε τήρησε τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η οδηγία 89/662, η δε ρύθμιση για τα κρετοστεάλευρα θεσπίστηκε με καθυστέρηση και είναι αναποτελεσματική. Οι ενάγοντες διευκρινίζουν ότι η αγωγή στρέφεται κατά του Συμβουλίου και της Επιτροπής, καθότι ήταν αμφότερα αρμόδια για την αντιμετώπιση της κρίσης της ΣΕΒ. Η συμπεριφορά που προσάπτεται στο Συμβούλιο συνίσταται, μεταξύ άλλων, στη μη εφαρμογή του άρθρου 152, παράγραφος 4, στοιχεία β' και γ', ΕΚ και των διατάξεων της οδηγίας 89/662, καθώς και στη θέσπιση της αποφάσεως 98/256, με την οποία ήρθη ο αποκλεισμός που είχε επιβληθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά την Επιτροπή, της προσάπτεται ειδικότερα ότι δεν άσκησε τα καθήκοντα εκτελέσεως, εποπτείας και ελέγχου που προβλέπουν οι οδηγίες 89/662 και 90/425.

- 62 Τα εναγόμενα θεσμικά όργανα ισχυρίζονται ότι ενήργησαν πάντοτε με απόλυτη νομιμότητα και με αποφασιστικότητα, εντός των ορίων των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους και προσαρμόζοντας τη δράση τους στις διαθέσιμες επιστημονικές γνώσεις για την επιζωοτία και τις συνέπειές της για τη δημόσια υγεία και την υγεία των ζώων. Επισημαίνουν ότι διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως τόσο

στον τομέα της κοινής γεωργικής πολιτικής όσο και κατά την εφαρμογή του άρθρου 152 ΕΚ. Όσον αφορά, ειδικότερα, την αντιμετώπιση της ΣΕΒ, η νομολογία αναγνώρισε ότι τα θεσμικά όργανα διαθέτουν ευρεία διακριτική εξουσία για τη θέσπιση μέτρων διασφάλισης (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Μαΐου 1998, C-157/96, National Farmers' Union κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-2211, σκέψεις 61 επ., και C-180/96, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-2265, σκέψη 37).

- 63 Τα εναγόμενα θεσμικά όργανα ισχυρίζονται, επίσης, ότι οι «παραλείψεις» τους συνεπάγονται ευθύνη της Κοινότητας μόνον εφόσον παραβαίνουν νόμιμη υποχρέωσή τους να δράσουν σύμφωνα με κοινοτική διάταξη (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Δεκεμβρίου 2001, T-196/99, Area Cova κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-3597, σκέψη 84). Το άρθρο 152, παράγραφος 4, στοιχεία β' και γ', ΕΚ ορίζει απλώς τους στόχους της Κοινότητας στον τομέα της δημόσιας υγείας, χωρίς να προβλέπει νόμιμη υποχρέωση ενέργειας. Ομοίως, βάσει των οδηγιών 89/662 και 90/425, τα κράτη μέλη φέρουν, κυρίως, την ευθύνη των υγειονομικών ελέγχων και της επιθεωρήσεως των ζωικών προϊόντων (προπαρατεθείσα διάταξη Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, σκέψεις 53 και 54), ενώ η Επιτροπή έχει μόνον εξουσία εποπτείας. Συγκεκριμένα, η ευθύνη για τον αποτελεσματικό έλεγχο της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας βαρύνει τα κράτη μέλη, ενώ ο ρόλος της Επιτροπής συνίσταται κυρίως στο να επαληθεύει αν οι εθνικές αρχές συμμορφώνονται με την υποχρέωση αυτή, όπως τονίζεται με την κωδικοποιημένη τελική έκθεση που υπέβαλε η προσωρινή εξεταστική επιτροπή του Κοινοβουλίου στις 20 Οκτωβρίου 1997 [COM(97) 509 τελικό, σ. 5].

- 64 Οι ενάγοντες συγκεκριμενοποιούν τις αιτιάσεις τους ως προς τη συμπεριφορά των θεσμικών οργάνων, διακρίνοντας τρεις μεγάλες περιόδους. Η πρώτη περίοδος αρχίζει με την εμφάνιση της ΣΕΒ, στα μέσα της δεκαετίας του '80, και φθάνει μέχρι το 1994, χρονική στιγμή κατά την οποία η Επιτροπή, απαγορεύοντας τη χρήση αλεύρων ζωικής προελεύσεως, αντιμετώπισε το πρώτον τα αίτια της νόσου. Το στάδιο αυτό χαρακτηρίζεται από την υπαίτια αδράνεια των κοινοτικών θεσμικών οργάνων, τόσο όσον αφορά τη νομοθετική τους δράση όσο και τις υποχρεώσεις τους εποπτείας και ελέγχου. Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται μεταξύ 1994 και 1998

και σημαδεύτηκε από σαφώς ανεπαρκή, καθυστερημένη και μη συνεκτική δράση της Επιτροπής και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της νόσου, καθότι τα μέτρα που έλαβαν τα εν λόγω όργανα ήταν πολλές φορές αντιφατικά και δεν ελάμβαναν υπόψη τις διαθέσιμες επιστημονικές γνώμες. Η τρίτη περίοδος εκτείνεται από το 1998 έως το 2000 και χαρακτηρίζεται από την παθητική συμπεριφορά των θεσμικών οργάνων και από τη χαλάρωση των ελέγχων και των επιθεωρήσεων, λόγω της οποίας σημειώθηκε έξαρση νέων κρουσμάτων τον Νοέμβριο του 2000.

65 Πιο συγκεκριμένα, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι, μολονότι από το 1989 η Επιτροπή πληροφορήθηκε την ύπαρξη πολλών εστιών ΣΕΒ στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και τους σημαντικούς κινδύνους μεταδόσεως της νόσου αυτής, τα κοινοτικά θεσμικά όργανα παρέλειψαν για πολλά έτη να λάβουν τις αναγκαίες προφυλάξεις για να αποφύγουν τη διάδοσή της. Συναφώς, μεταξύ 1990 και 1994, ανεστάλη στην πράξη η κοινοτική νομοθετική δραστηριότητα στον τομέα της ΣΕΒ, καθότι το Συμβούλιο ουδεμία συζήτηση είχε επί της νόσου αυτής. Οι ενάγοντες προσάπτουν, επίσης, στην Επιτροπή ότι αμέλησε τις αρμοδιότητες εποπτείας που υπέχει από τον νόμο, ιδίως καθόσον δεν έλαβε τα προβλεπόμενα στις οδηγίες 89/662 και 90/425 μέτρα διασφάλισης. Όπως προκύπτει από την έκθεση της εξεταστικής επιτροπής, η Επιτροπή ανέστειλε μάλιστα, κατά την περίοδο αυτή, τις αποστολές κτηνιατρικών επιθεωρήσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τέλος, από πολλά εσωτερικά σημειώματα που συντάχθηκαν το 1990 στους κόλπους της Επιτροπής προκύπτει ότι, την εποχή εκείνη, είχε αναπτυχθεί μόνον πολιτική παραπληροφόρησης.

66 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στα κοινοτικά όργανα ελλιπής επιμέλεια ούτε παραβίαση των νομίμων υποχρεώσεων ενέργειας που υπέχουν. Υπενθυμίζει ότι η νομιμότητα μιας πράξεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίσταντο κατά την ημερομηνία κατά την οποία αυτή θεσπίστηκε (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Φεβρουαρίου 1979, 15/76 και 16/76, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 141, σκέψη 7). Επομένως, η καταλληλότητα των ληφθέντων μέτρων πρέπει να εξετάζεται βάσει των επιστημονικών γνώσεων που υφίσταντο κατά τη χρονική στιγμή της θεσπίσεώς τους. Πράγματι, τα κοινοτικά θεσμικά όργανα, αφότου δημοσιεύτηκε, τον Φεβρουάριο του 1989, η «έκθεση Southwood», η οποία κάνει λόγο για τα πρώτα κρούσματα ΣΕΒ στο Ηνωμένο Βασίλειο, ζήτησαν από την CSV και από τους επιστημονικούς κύκλους να αποφανθούν επί των διαφόρων προβλημάτων που συνδέονταν με τη νόσο και χρηματοδότησαν την έρευνα στον τομέα αυτό. Ωστόσο, οι επιστήμονες θεωρούσαν επί μακρόν ότι η μετάδοση της νόσου στον άνθρωπο

ήταν αρκετά απίθανη. Μόνον κατόπιν των στοιχείων που εκτέθηκαν με την από 20 Μαρτίου 1996 ανακοίνωση της ΣΕΣΕ θεωρήθηκε αναγκαία η λήψη των επειγόντων μέτρων που προβλέπει η απόφαση 96/239.

67 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, για όσο χρονικό διάστημα η δυνατότητα μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο αποτελούσε απλή επιστημονική υπόθεση, θεωρούσε ότι ο συμβιβασμός των επιχειρηματιών του οικείου τομέα και των καταναλωτών εξασφαλιζόταν επαρκώς με την απαγόρευση εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο ζώντων βοοειδών ηλικίας άνω των έξι μηνών και σειράς προϊόντων μέσω των οποίων ήταν δυνατή η μετάδοση της νόσου. Περαιτέρω, η Επιτροπή θεωρεί ότι, ακόμη και αν είχε τη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να προβεί σε επιθεωρήσεις, δεν όφειλε να το πράξει. Εν πάση περιπτώσει, από το 1990, πραγματοποιήθηκαν πολλές επιθεωρήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο.

68 Οι ενάγοντες επικρίνουν, ειδικότερα, την καθυστέρηση με την οποία τα κοινοτικά θεσμικά όργανα επέβαλαν την απαγόρευση χρησιμοποίησης κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των ζώων εκτροφής, εκτιμώντας ότι αυτά αποτελούσαν τον κύριο φορέα μεταδόσεως της νόσου. Επισημαίνουν ότι, το 1989, το Ηνωμένο Βασίλειο απαγόρευσε τη χρήση των αλεύρων αυτών στις τροφές των ζώων, χωρίς ωστόσο να απαγορεύσει την παραγωγή ή την εξαγωγή τους. Συναφώς, οι πωλήσεις βρετανικών αλεύρων σε άλλα κράτη μέλη ανήλθαν από 12 500 τόνους το 1988 σε 25 000 τόνους το 1989. Ωστόσο, η Επιτροπή απαγόρευσε τη χορήγηση πρωτεΐνης θηλαστικών στα μηρυκαστικά μόλις τον Ιούλιο του 1994, με την απόφαση 94/381. Η καθυστέρηση αυτή εξηγεί γιατί τα κρούσματα της ΣΕΒ μειώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά αυξήθηκαν στα άλλα κράτη μέλη. Επιπλέον, η απόφαση αυτή απαγόρευσε μόνον τη χρήση πρωτεϊνών από ιστούς θηλαστικών αποκλειστικά στις ζωτροφές των μηρυκαστικών. Μεταγενέστερα αποδείχθηκε ότι αυτή η μερική απαγόρευση αλεύρων ήταν η αιτία επιμολύνσεων και, κατ' επέκταση της διαδόσεως της νόσου. Η απόλυτη απαγόρευση της χρήσεως ζωικών πρωτεϊνών στις τροφές των ζώων εκτροφής επιβλήθηκε μόλις με την απόφαση 2000/766.

- 69 Οι ενάγοντες διαπιστώνουν, περαιτέρω, ότι το Κοινοβούλιο ζήτησε, από το 1993, την εφαρμογή συγκεκριμένης μεθόδου μεταποίησης των ζωικών αποβλήτων που προέρχονται από θηλαστικά, προκειμένου να εξασφαλίσει την αδρανοποίηση των παραγόντων της ΣΕΒ, αλλά ότι τίποτε δεν έγινε προς την κατεύθυνση αυτή μέχρι την έκδοση της αποφάσεως 96/449, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 1997. Τέλος, οι ενάγοντες προσάπτουν στα κοινοτικά θεσμικά όργανα ότι αντέδρασαν με μεγάλη καθυστέρηση στις συστάσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων που συγκέντρωσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) τον Απρίλιο του 1996 και στα συμπεράσματα της CSV του Οκτωβρίου του 1996 σχετικά με την ανάγκη καταργήσεως των ΥΕΚ από όλες τις διατροφικές αλυσίδες. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθυστέρησαν για περίπου τρία χρόνια τη θέση σε ισχύ της απαγορεύσεως χρησιμοποίησεως κάθε είδους ΥΕΚ, η οποία αρχικώς επιβλήθηκε με την απόφαση 97/534, και η απαγόρευση αυτή εφαρμόστηκε μόλις από την 1η Οκτωβρίου 2000, με την απόφαση 2000/418.
- 70 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι ενάγοντες δεν προσκόμισαν καμία επιστημονική έκθεση προγενέστερη της ημερομηνίας θεσπίσεως των εν λόγω μέτρων που να αποδεικνύει ότι αυτά ήταν ακατάλληλα ή ανεπαρκή. Διευκρινίζει ότι η έκδοση της αποφάσεως 94/381 ήταν σύμφωνη με τη γνώμη της μόνιμης κτηνιατρικής επιτροπής, επισημαίνοντας ότι, την εποχή εκείνη, οι πρωτεΐνες που προέρχονταν από ιστούς μηρυκαστικών θεωρούνταν ως η μοναδική πιθανή πηγή παραγόντων της ΣΕΒ και, κατ' επέκταση, ότι ο αποκλεισμός τους από τις τροφές των μηρυκαστικών μείωνε στο ελάχιστο τον κίνδυνο μόλυνσεως. Προσθέτει ότι η απόφαση 94/474 απαγόρευσε την εξαγωγή από το Ηνωμένο Βασίλειο των κρεατοστεαλεύρων που περιέχουν πρωτεΐνες μηρυκαστικών μη παραχθείσες σύμφωνα με τους νέους κοινοτικούς κανόνες. Η Επιτροπή δέχεται ότι η εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά την επεξεργασία των κρεατοστεαλεύρων στα κράτη μέλη ήταν αρχικώς ανεπαρκής, αλλά επισημαίνει ότι, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, κίνησε, το 1997, διαδικασίες παραβάσεως κατά δέκα κρατών μελών, μεταξύ των οποίων και η Ισπανία.
- 71 Οι ενάγοντες επισημαίνουν, επίσης, ότι η δράση των κοινοτικών θεσμικών οργάνων ήταν ασυνεπής και αντιφατική. Ειδικότερα, ο αποκλεισμός που επιβλήθηκε με την απόφαση 96/239 στα βοοειδή και τα κρεατοστεάλευρα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου, ο οποίος, κατά το Δικαστήριο, ήταν αναγκαίος, πρόσφορος και μη δυσανάλογος (προπαρατεθείσα διάταξη Ηνωμένου Βασιλείου κατά Επιτροπής), εξασθένησε αμέσως, καθόσον έγιναν δεκτές παρεκκλίσεις και αντικαταστάθηκε με πολύ λιγότερο αυστηρά μέτρα. Συναφώς, με την απόφαση 96/362 ήρθη η

απαγόρευση αποστολής διαφόρων προϊόντων όπως το σπέρμα, η ζελατίνη, το λίπος και τα προϊόντα με βάση το λίπος. Ακολουθώντας, η απόφαση 98/256 ήρε, με πολύ διακριτικό τρόπο, την απαγόρευση εξαγωγής προϊόντων βοοειδών από το Ηνωμένο Βασίλειο, αντικαθιστώντας, στο ισχύον κείμενο, την έκφραση «το Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποστέλλει από το έδαφός του» με την έκφραση «το Ηνωμένο Βασίλειο διασφαλίζει ότι τα κάτωθι δεν αποστέλλονται από το έδαφος του», διατύπωση με ελάχιστα δεσμευτικό χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό, η ευθύνη για την εποπτεία της εξαγωγής των προϊόντων βοοειδών μεταφέρθηκε, το 1998, από την Επιτροπή στο Ηνωμένο Βασίλειο, πράγμα που σημαίνει ότι η Επιτροπή «παραιτήθηκε από τις ευθύνες της». Τέλος, η έκδοση της αποφάσεως 98/692 σημάδεψε το τελευταίο στάδιο της σταδιακής και υπό όρους άρσεως του αποκλεισμού επί του Ηνωμένου Βασιλείου.

72 Η Επιτροπή εμμένει ότι η έκδοση της αποφάσεως 96/362 δικαιολογούνταν πλήρως λόγω ιδίως των γνωμοδοτήσεων της CSV της 9ης και της 18ης Απριλίου 1996. Όσον αφορά την απόφαση 98/256, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα ισχυρίζονται ότι το μέτρο αυτό δεν ήρε την απαγόρευση εξαγωγής των προϊόντων βοοειδών από το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά απλώς επέτρεψε την εξαγωγή ορισμένων προϊόντων προελεύσεως Βορείου Ιρλανδίας, υπό αυστηρούς όρους. Η αλλαγή της διατύπωσης που επισήμαναν τα εναγόμενα αποτελεί απλώς γλωσσική βελτίωση, στο μέτρο που δεν «αποστέλλει» το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά τα πρόσωπα που είναι εγκατεστημένα σ' αυτό, οπότε το περιεχόμενο της απαγορεύσεως είναι το ίδιο. Επομένως, τόσο τα όργανα που είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή της αποφάσεως αυτής όσο και οι υποχρεώσεις επιθεωρήσεως της Επιτροπής παρέμειναν αμετάβλητα. Η Επιτροπή προσθέτει ότι η απόφαση 96/239 αποτελούσε μεταβατικό προστατευτικό μέτρο και ότι είχε ήδη προβλεφθεί η ανθεώρησή της. Τέλος, η καταλληλότητα της άρσης του αποκλεισμού για την προστασία της ανθρώπινης υγείας έχει εξεταστεί από το Δικαστήριο με την απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2001, C-1/00, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2001, σ. I-9989), με την οποία έκρινε ότι η Δημοκρατία της Γαλλίας παρέβη τις υποχρεώσεις της, παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τις αποφάσεις 98/256 και 1999/514.

73 Οι ενάγοντες καταλήγουν ότι, λόγω της αδράνειας του Συμβουλίου και της Επιτροπής, σημειώθηκε, τον Νοέμβριο του 2000, έξαρση νέων κρουσμάτων ΣΕΒ. Οι ενάγοντες διευκρινίζουν, συναφώς, ότι η ΣΕΒ επεκτάθηκε διότι, σε πολλά κράτη μέλη (Ισπανία, Πορτογαλία, Γαλλία), τα ζώα είχαν καταναλώσει κρεατάλευρα προερχόμενα από το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι συνέπειες της σοβαρής κρίσεως

εμπιστοσύνης των καταναλωτών, η οποία ξεκίνησε τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2000 σε διάφορα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ισπανία, παρακίνησε τελικά την Επιτροπή και το Συμβούλιο να αντιδράσουν και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ιδίως την απόφαση 2000/766. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθυστέρησαν δώδεκα έτη, αφότου το Ηνωμένο Βασίλειο απαγόρευσε τη χρησιμοποίηση κρεαταλευρών στη διατροφή των μηρυκαστικών, να αντιδράσουν στη σοβαρότητα της κρίσεως και στις συνέπειές της.

- 74 Η Επιτροπή εκτιμά ότι, λαμβανομένου υπόψη του αυξημένου αριθμού των ειδικών διατάξεων που θεσπίστηκαν, δεν μπορεί να προσαφθεί στα κοινοτικά όργανα αδράνεια έναντι της νόσου. Στην πραγματικότητα, χάρη στα μέτρα αυτά περιορίστηκε και αντιμετωπίστηκε η κρίση.

— Επί της παραβίασεως των αρχών της χρηστής διοικήσεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της προλήψεως

- 75 Πρώτον, οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή, εκδηλώνοντας μια ανεξήγητη έλλειψη επιμέλειας, παρέβη το καθήκον πρόνοιας που υπέχει και, αγνοώντας τα συμφέροντα της δημόσιας υγείας υπέρ της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν τήρησε την υποχρέωση κατάλληλης σταθμίσεως των εν λόγω συμφερόντων. Η αρχή της χρηστής διοικήσεως απαιτεί, μεταξύ άλλων, από τα κοινοτικά όργανα να λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες που θα είχε για τον τομέα της εκτροφής η ελάφρυνση των προεπιβληθέντων μέτρων ελέγχου της ΣΕΒ (βλ., υπ' αυτή την έννοια, απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 1997, T-73/95, Oliveira κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-381, σκέψη 32), πράγμα που τα εν λόγω όργανα δεν έπραξαν.

- 76 Τα εναγόμενα υποστηρίζουν ότι η αρχή της χρηστής διοικήσεως τηρήθηκε εν προκειμένω με ευλάβεια. Όταν, για τη θέσπιση μιας ρυθμίσεως, ο κοινοτικός νομοθέτης είναι αναγκασμένος να εκτιμήσει τα μελλοντικά αποτελέσματα της

ρυθμίσεως αυτής και τα αποτελέσματα αυτά δεν μπορούν να προβλεφθούν με ακρίβεια, η εκτίμησή του μπορεί να επικριθεί μόνον αν προκύπτει ότι είναι προδήλως εσφαλμένη ενόψει των στοιχείων που ο νομοθέτης διέθετε κατά τον χρόνο θεσπίσεως της σχετικής ρυθμίσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Φεβρουαρίου 1990, C-267/88 έως C-285/88, Wuidart κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-435, σκέψη 14, και της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-280/93, Γερμανία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1994, σ. I-4973, σκέψη 90). Εν προκειμένω, όμως, οι ενάγοντες απλώς εξέθεσαν, γενικώς, την ασυμφωνία τους με την εκ μέρους των κοινοτικών θεσμικών οργάνων στάθμιση των διακυβευομένων συμφερόντων, χωρίς ωστόσο να αποδεικνύουν ότι οι σχετικές διατάξεις ήταν, κατά τη στιγμή της θεσπίσεώς τους, προδήλως εσφαλμένες (βλ., υπ' αυτή την έννοια, προπαρατεθείσα απόφαση ΚΥΔΕΠ κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, σκέψη 47).

77 Δεύτερον, οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, αποφασίζοντας, το 1998, την άρση του αποκλεισμού που είχε επιβληθεί το 1996 για τα προϊόντα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου. Ο αποκλεισμός αυτός δημιούργησε δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στον τομέα της εκτροφής ως προς τη μεταγενέστερη διατήρηση του ίδιου επιπέδου ελέγχων. Συναφώς, αν οι επιχειρηματίες δεν είχαν εμπιστοσύνη στον έλεγχο της καταστάσεως από τα κοινοτικά θεσμικά όργανα, θα είχαν λάβει ένα σύνολο ειδικών προληπτικών μέτρων προκειμένου η κρίση να μην τους επηρεάσει άμεσα.

78 Τα εναγόμενα υπενθυμίζουν ότι οι επιχειρηματίες δεν μπορούν δικαιολογημένα να τρέφουν προσδοκίες για τη διατήρηση μιας υφισταμένης καταστάσεως, η οποία μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κοινοτικά όργανα (απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33). Ομοίως, η έννοια της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προϋποθέτει ότι ο ενδιαφερόμενος έχει προσδοκίες στηριζόμενες σε συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις που του έχουν παράσχει οι κοινοτικές υπηρεσίες (διάταξη του Πρωτοδικείου της 11ης Μαρτίου 1996, T-195/95, Guérin automobiles κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-171, σκέψη 20). Οι ενάγοντες, όμως, ουδόλως απέδειξαν ότι τα θεσμικά όργανα τους παρείχαν τέτοιες διαβεβαιώσεις, η δε απόφαση 96/239 κάνει σαφώς λόγο για τον προσωρινό και μεταβατικό της χαρακτήρα. Είναι, εν πάση περιπτώσει, προφανές ότι τα θεσμικά όργανα δεν μπορούσαν να εγγηθούν ότι η νόσος δεν θα έφθανε στο ισπανικό έδαφος και, κατά μείζονα λόγο, να δώσουν συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις για το θέμα αυτό.

79 Τρίτον, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο δεν τήρησαν τις επιταγές της αρχής της προλήψεως, ιδίως λόγω του ότι δεν έλαβαν αυστηρότερα μέτρα ελέγχου. Συγκεκριμένα, εν προκειμένω, τα κατάλληλα μέτρα θεσπίστηκαν μόλις το 2000, μολοντί οι κίνδυνοι από τη ΣΕΒ είχαν αποδειχθεί επιστημονικά από το τέλος της δεκαετίας του '80 όσον αφορά την υγεία των ζώων και από το 1996 όσον αφορά την ανθρώπινη υγεία. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν η Επιτροπή και το Συμβούλιο θεωρούσαν ότι ο κίνδυνος δεν ήταν πλήρως αποδεδειγμένος, όφειλαν να λάβουν πολύ αυστηρότερα προστατευτικά μέτρα, κατόπιν κατάλληλης αξιολογήσεως του συνόλου των κινδύνων, βαίνοντας και πέραν των διαθέσιμων επιστημονικών στοιχείων.

80 Τα εναγόμενα όργανα ισχυρίζονται ότι ουδέποτε παραβίασαν την αρχή της προλήψεως κατά τη διαχείριση της κρίσεως της ΣΕΒ. Διατείνονται ότι τα μέτρα που στηρίζονται στην αρχή αυτή πρέπει να είναι ανάλογα με το επιδιωκόμενο επίπεδο προστασίας —χωρίς ωστόσο να «επιδιώκουν μηδενικό επίπεδο κινδύνου»—, να μην εισάγουν διακρίσεις, να είναι συνεκτικά και να στηρίζονται στην εξέταση των πλεονεκτημάτων και των δυνητικών μειονεκτημάτων που θα είχε η πράξη ή η παράλειψή τους. Το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενα επί της εφαρμογής της αρχής αυτής σε υποθέσεις σχετικές με το κύρος της αποφάσεως 96/239, επισήμαναν ότι, οσάκις υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη συνδρομή ή τη σημασία κινδύνων για την υγεία των ατόμων, τα κοινοτικά όργανα μπορούν να λαμβάνουν μέτρα προστασίας, χωρίς να οφείλουν να αναμένουν να αποδειχθεί πλήρως το υπαρκτό και η σοβαρότητα των εν λόγω κινδύνων (προπαρατεθείσα απόφαση Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, σκέψη 99· απόφαση του Πρωτοδικείου της 16ης Ιουλίου 1998, T-199/96, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-2805, σκέψη 66). Εντούτοις, η αρχή της προλήψεως δεν έχει ως αποτέλεσμα να υποχρεώσει τα κοινοτικά θεσμικά όργανα να ακολουθούν κάθε επιστημονική γνώμη χωρίς καμία δυνατότητα εκτιμήσεως. Τα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της κρίσης της ΣΕΒ ήταν πάντοτε προσαρμοσμένα στους υφιστάμενους κινδύνους, σύμφωνα με την εκτίμηση των κοινοτικών θεσμικών οργάνων.

2. Επί της υπάρξεως ζημίας

81 Οι ενάγοντες επικαλούνται την ύπαρξη, αφενός, οικονομικής ζημίας και, αφετέρου, ηθικής βλάβης.

82 Συναφώς, ισχυρίζονται κατ' αρχάς ότι υπέστησαν άμεση, αληθή και παρούσα περιουσιακή ζημία, λόγω της εμφάνισης της κρίσης της ΣΕΒ στην Ισπανία, τόσο λόγω της αυξήσεως των εξόδων τους (*damnum emergens*) όσο και λόγω του διαφυγόντος κέρδους που θα είχαν αποκομίσει αν δεν είχε προκληθεί η κρίση (*lucrum cessans*). Η ζημία που υπέστησαν συνιστά εξ ολοκλήρου απρόβλεπτη ζημία που υπερβαίνει τους συνήθεις οικονομικούς κινδύνους που είναι εγγενείς στις δραστηριότητες του οικείου τομέα (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Ιουνίου 1990, C-152/88, *Sofrimport* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-2477, σκέψη 28). Οι ενάγοντες υπολογίζουν το ποσό της ζημίας αυτής βάσει τριών κριτηρίων. Πρώτον, επισημαίνουν ότι η εμφάνιση του πρώτου κρούσματος ΣΕΒ στην Ισπανία προκάλεσε πτώση μεταξύ 25 και 47 % της καταναλώσεως βοείου κρέατος στη χώρα αυτή, η οποία επέφερε μείωση του όγκου των σφαγών μέχρι και 70 %. Δεύτερον, παρατηρούν ότι η εν λόγω μείωση της καταναλώσεως επέφερε σημαντική πτώση της τιμής του βοείου κρέατος στην Ισπανία, η οποία από 484 ισπανικές πεσέτες (ESP)/χιλιόγραμμα το 2000 έπεσε σε 331 ESP/χιλιόγραμμα κατά τη διάρκεια των πέντε πρώτων μηνών του 2001. Τρίτον, οι ενάγοντες εντοπίζουν «παράπλευρες» ζημίες μεταξύ των οποίων τις ακόλουθες: την παρατεταμένη διατήρηση των ζώων στους στάβλους πέραν του φυσιολογικού κύκλου πάχυνσης, την αύξηση της τιμής των ζωοτροφών (κατόπιν της απαγορεύσεως χρήσεως κρεατοστεαλεούρων), τις δαπάνες αφαιρέσεως των ΥΕΚ και τις απώλειες που συνδέονται με την υποτίμηση της αξίας, στην αγορά, των σφαγίων η σπονδυλική στήλη των οποίων είχε αφαιρεθεί και, τέλος, την παραλαβή, τη μεταφορά και την καταστροφή των σφαγίων, κατόπιν των μέτρων που έλαβε η Επιτροπή. Το συνολικό ποσό της οικονομικής ζημίας που υπέστησαν οι ενάγοντες ανέρχεται, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι ως άνω «παράπλευρες» ζημίες, σε 19 438 372,69 ευρώ.

83 Το Συμβούλιο υπενθυμίζει ότι η θεμελίωση ευθύνης της Κοινότητας προϋποθέτει ότι η προβαλλόμενη ζημία υπερβαίνει τα όρια των συνήθων οικονομικών κινδύνων που είναι εγγενείς στις δραστηριότητες του οικείου τομέα (προπαρατεθείσα απόφαση *Ireks-Arkady* κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, σκέψη 11). Το Συμβούλιο εκτιμά ότι, με την προτεινόμενη μέθοδο υπολογισμού, δεν αποδεικνύεται ότι οι ενάγοντες υπέστησαν οποιαδήποτε ζημία ούτε μπορεί να εκτιμηθεί η έκταση των εν λόγω ζημιών για κάθε επιχείρηση. Επισημαίνει, επίσης, ότι η Κοινότητα και τα κράτη μέλη έλαβαν σημαντικά μέτρα για να αντισταθμίσουν την απώλεια των εισοδημάτων των εκτροφέων, πλεονεκτήματα τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό της υποτιθέμενης ζημίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης

Μαΐου 1993, C-220/91 P, Επιτροπή κατά Stahlwerke Peine-Salzgitter, Συλλογή 1993, σ. I-2393, σκέψη 57). Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, λαμβανομένης υπόψη της περιπλοκότητας υπολογισμού της προβαλλόμενης οικονομικής ζημίας, ο καθορισμός της πρέπει ενδεχομένως να αποτελέσει αντικείμενο μεταγενέστερης ανάλυσης στο πλαίσιο νέας διαδικασίας. Εν πάση περιπτώσει, αναφέρει ότι μεγάλο μέρος των υποτιθέμενων «παράπλευρων ζημιών» δεν μπορεί να αποζημιωθεί, καθότι αυτές προκλήθηκαν ακριβώς λόγω των μέτρων καταπολέμησης της νόσου, τη λήψη των οποίων ζήτησαν οι ενάγοντες.

84 Ακολούθως, οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι η κρίση της ΣΕΒ τους προκάλεσε ηθική βλάβη. Πρώτον, η παράνομη συμπεριφορά των θεσμικών οργάνων και η κοινωνική αναστάτωση που προκάλεσε η κρίση οδήγησαν στην απώλεια της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στους εκτροφείς και τους λοιπούς επιχειρηματίες του τομέα, η οποία έβλαψε το κύρος του επαγγέλματος. Δεύτερον, το κλίμα αυτό οδήγησε σε αβεβαιότητα για το επαγγελματικό μέλλον των εκτροφέων. Επιπλέον, η παράλειψη δράσεως ή η ανεπαρκής δράση των θεσμικών οργάνων επέφερε, επίσης, την απώλεια της εμπιστοσύνης των εναγόντων στους οργανισμούς που εκπροσωπούν και υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους. Τρίτον, οι ενάγοντες περιήλθαν σε κατάσταση αναταραχής λόγω των συναισθημάτων αδυναμίας, άγχους, αγωνίας και αβεβαιότητας που τους προκλήθηκαν. Οι ενάγοντες υπολογίζουν ότι το ποσό που αντιστοιχεί στην ηθική τους βλάβη ισοδυναμεί με το 15 % του μεμονωμένου ποσού της αποζημίωσης που ζητείται λόγω της πτώσεως των τιμών, ήτοι, συνολικά, σε 2 915 755,8 ευρώ.

85 Το Συμβούλιο υποστηρίζει ότι οι ενάγοντες ουδόλως συγκεκριμενοποίησαν την ηθική βλάβη που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν και ότι προέβησαν σε αυθαίρετο και μη τεκμηριωμένο ποσοτικό προσδιορισμό της. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η εκτροφή αποτελεί οικονομική δραστηριότητα στην οποία υφίσταται ο κίνδυνος απωλειών για τους επιχειρηματίες και ότι η προβαλλόμενη βλάβη του επαγγελματικού κύρους των εναγόντων και οι ψυχικές αναταραχές που υπέστησαν ουδόλως αποδείχθηκαν.

3. Επί της υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου

86 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι πληρούνται εν προκειμένω η προϋπόθεση υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της προσαπτόμενης παράνομης συμπεριφοράς και της

προβαλλόμενης ζημίας. Υποστηρίζουν ότι, αν η Επιτροπή και το Συμβούλιο είχαν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να αποφύγουν την επέκταση της εστίας της νόσου, θα είχαν αποφευχθεί οι ζημιές που υπέστησαν οι εκτροφείς. Η κακή διαχείριση εκ μέρους των εν λόγω οργάνων παρεμπόδισε την άσκηση καλύτερου ελέγχου των παραγόντων που ευθύνονταν για τη διάδοση της νόσου εκτός του γεωγραφικού εδάφους όπου εμφανίστηκε και συνιστά, ως εκ τούτου, την άμεση αιτία της κρίσεως.

87 Οι ενάγοντες επισημαίνουν ότι έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι τα κρεατοστεάλευρα ήταν ο φορέας μεταδόσεως της ΣΕΒ. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο όμως έλαβαν τα κατάλληλα μέτρα μόλις τον Δεκέμβριο του 2000, με τη θέσπιση της οδηγίας 2000/766, επιβάλλοντας απόλυτη απαγόρευση χρησιμοποίησης μεταποιημένων ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή των ζώων εκτροφής. Κατόπιν της λήψεως των μέτρων αυτών, η κρίση δεν επαναλήφθηκε.

88 Περαιτέρω, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η διάδοση της νόσου στην Ισπανία στα τέλη του 2000 έχει ως άμεση αιτία την απόφαση 98/256, με την οποία ήρθη ο αποκλεισμός που είχε επιβληθεί το 1996 για τα ζώνα βουειδιά, το κρέας και τα κρεατοστεάλευρα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου. Λόγω αυτής της πρόωρης άρσης του αποκλεισμού, κατέστη δυνατή η διάδοση της ΣΕΒ στις χώρες εισαγωγής. Οι ενάγοντες επισημαίνουν, συναφώς, ότι, αν η μέση διάρκεια επώασης της νόσου είναι 4 έως 5 έτη, επιστημονικές μελέτες απέδειξαν ότι η ελάχιστη περίοδος επώασης ήταν περίπου 22 μήνες. Η εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων στην Ισπανία συνέβη δύο έτη μετά την άρση του αποκλεισμού.

89 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται, επίσης, ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν από εκείνα της υποθέσεως που οδήγησε στην έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, με την οποία το Πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή για τον λόγο ότι η πτώση της κατανάλωσης βοείου κρέατος το 1996 οφειλόταν στη δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικών με τη δυνατότητα μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο. Εν προκειμένω, η κατανάλωση βοείου κρέατος στην Ισπανία κατέρρευσε το 2000 χωρίς να έχει προηγηθεί δημοσίευση επιστημονικών στοιχείων σε εκλαϊκευμένη μορφή. Η αιτία

της κρίσεως αυτής ήταν η μαζική εμφάνιση νέων κρουσμάτων ΣΕΒ, το πρώτο από τα οποία σημειώθηκε στην Ισπανία τον Νοέμβριο του 2000. Συγκεκριμένα, αν ο Ισπανός καταναλωτής γνώριζε ότι η νόσος είχε περιοριστεί στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου, δεν θα είχε πάψει να καταναλώνει βόειο κρέας. Ο Τύπος δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για την κρίση στην Ισπανία, για τον λόγο και μόνον ότι κατέγραψε τον απόηχό της. Περαιτέρω, στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι αποδείχθηκε ότι οι εκτροφείς, ακόμη και αν είχαν ληφθεί τα ζητούμενα μέτρα, δεν θα είχαν υποστεί επίσης ζημία λόγω της πτώσεως της αγοράς. Στην υπό κρίση υπόθεση, τα μέτρα, η μη θέσπιση των οποίων επικρίνεται, είναι αυτά ακριβώς που έλαβε το Συμβούλιο στις 4 Δεκεμβρίου 2000, ήτοι δεκαπέντε μόνον ημέρες μετά την εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων της ΣΕΒ στην Ισπανία, και συγκεκριμένα η απόλυτη απαγόρευση χρήσεως κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των ζώων εκτροφής.

- 90 Τέλος, οι ενάγοντες επισημαίνουν ότι η έκθεση της εξεταστικής επιτροπής επιβεβαιώνει ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο ευθύνονται για την κρίση που προκλήθηκε από τη διάδοση της ΣΕΒ στα άλλα κράτη μέλη. Μολονότι η έκθεση αυτή συντάχθηκε το 1997, τα συμπεράσματά της τυγχάνουν εφαρμογής και στην υπό κρίση υπόθεση, στο μέτρο που οι διατάξεις που θέσπισαν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα μετά το 1997 δεν ακολούθησαν, τουλάχιστον μέχρι τον Δεκέμβριο του 2000, τις συστάσεις που είχαν διατυπωθεί με την εν λόγω έκθεση.
- 91 Τα εναγόμενα υποστηρίζουν ότι οι ενάγοντες δεν απέδειξαν ότι υφίστατο εν προκειμένω άμεσος αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ των προσαπτόμενων παραβάσεων και της προβαλλόμενης ζημίας.
- 92 Το Συμβούλιο δέχεται ότι οι επιστημονικές γνώσεις για τη ΣΕΒ δείχνουν ότι η μετάδοση της νόσου οφείλεται κυρίως στην κατανάλωση κρεατοστεαλεύρων που περιέχουν τον παθογόνο παράγοντα. Τονίζει, εντούτοις, ότι, από τον Ιούλιο του 1994, τα κράτη μέλη όφειλαν, δυνάμει της αποφάσεως 94/381, να απαγορεύσουν τη χρήση πρωτεϊνών προερχομένων από ιστούς θηλαστικών στις ζωοτροφές των μηρυκαστικών.

- 93 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα και με την από 20 Οκτωβρίου 1997 έκθεσή της (βλ. σκέψη 64 ανωτέρω), διάφορα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ισπανία, διέπραξαν παρατυπίες κατά την εφαρμογή των μέτρων που ελήφθησαν για τη ΣΕΒ και ότι, για τον λόγο αυτό, αποφάσισε να κινηθεί, στις 26 Ιουνίου 1997, διαδικασία λόγω παραβάσεως κατά δέκα κρατών μελών. Κατά τα λοιπά, είναι επίσης σημαντικό να ληφθεί υπόψη η ενδεχόμενη ευθύνη των βρετανών παραγωγών αλεύρων και του Ηνωμένου Βασιλείου για την εμφάνιση της νόσου στην ευρωπαϊκή ήπειρο.
- 94 Τα εναγόμενα ισχυρίζονται, επιπλέον, ότι οι ενάγοντες δεν απέδειξαν ότι, αν είχαν ενεργήσει νωρίτερα ή αν είχαν θεσπίσει διαφορετικά μέτρα, θα είχε αποφευχθεί η εμφάνιση του πρώτου κρούσματος ΣΕΒ στην Ισπανία. Λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της περιόδου επώασεως της ΣΕΒ, καθώς και των παραβάσεων που διέπραξαν τα κράτη μέλη, καταλήγουν ότι, ακόμη και αν είχε αναληφθεί νωρίτερα εντονότερη δράση των κοινοτικών οργάνων, δεν θα είχε κατ' ανάγκη αποφευχθεί η διάδοση της νόσου. Επιπλέον, ουδόλως προκύπτει ότι, αν είχαν ληφθεί διαφορετικά μέτρα, δεν θα είχε σημειωθεί πτώση των τιμών λόγω των στοιχείων και των πληροφοριών που θα προέρχονταν από άλλες χώρες.
- 95 Τα εναγόμενα όργανα εκτιμούν, εξάλλου, ότι το στοιχείο που προκάλεσε τις αντιδράσεις των Ισπανών καταναλωτών ήταν η εκ μέρους τους αντίληψη του κινδύνου. Συναφώς, η κινδυνολογική εκστρατεία των μέσων μαζικής ενημέρωσης που ξεκίνησε με την εμφάνιση του πρώτου κρούσματος ΣΕΒ στην Ισπανία προκάλεσε ως ένα βαθμό πανικό στους καταναλωτές αυτούς. Η θέσπιση νέων απαγορευτικών μέτρων τον Δεκέμβριο του 2000, η απουσία στην Ισπανία κρουσμάτων της νόσου του Creutzfeldt-Jakob στον άνθρωπο ή η περιορισμένη επίπτωση της ΣΕΒ στη χώρα αυτή σε σχέση με άλλα κράτη μέλη δεν κατάφεραν να αντισταθμίσουν την εν λόγω κρίση εμπιστοσύνης του Ισπανού καταναλωτή.
- 96 Τέλος, το Συμβούλιο αμφισβητεί την υποτιθέμενη αποδεικτική ισχύ της εκθέσεως της εξεταστικής επιτροπής για την υπό κρίση υπόθεση. Πρώτον, η εν λόγω έκθεση συντάχθηκε τουλάχιστον ένα έτος μετά την έκδοση της αποφάσεως 98/256. Δεύτερον, το έγγραφο αυτό δεν κάνει λόγο για τις πιθανές νομικές ευθύνες και περιορίζεται να διατυπώσει σειρά από συστάσεις και εκτιμήσεις πολιτικής φύσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 97 Κατά πάγια νομολογία, η θεμελίωση εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας λόγω παράνομης συμπεριφοράς των οργάνων της, κατά την έννοια του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, εξαρτάται από τη συνδρομή ενός συνόλου προϋποθέσεων, ήτοι της ελλείψεως νομιμότητας της προσαπτόμενης στα θεσμικά όργανα συμπεριφοράς, του υποστατού της ζημίας και της υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παράνομης συμπεριφοράς και της προβαλλομένης ζημίας (απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 1982, 26/81, *Oleifici Mediterranei* κατά ΕΟΚ, Συλλογή 1982, σ. 3057, σκέψη 16· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 11ης Ιουλίου 1996, Τ-175/94, *International Procurement Services* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. ΙΙ-729, σκέψη 44· της 16ης Οκτωβρίου 1996, Τ-336/94, *Efisol* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. ΙΙ-1343, σκέψη 30, και της 11ης Ιουλίου 1997, Τ-267/94, *Oleifici Italiani* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. ΙΙ-1239, σκέψη 20).
- 98 Όσον αφορά την πρώτη από τις ως άνω προϋποθέσεις, η νομολογία απαιτεί να έχει αποδειχθεί η ύπαρξη κατάφωρης παραβάσεως ενός κανόνα δικαίου που αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες (απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, *Bergaderm* και *Goupil* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. Ι-5291, σκέψη 42). Όσον αφορά την απαίτηση σύμφωνα με την οποία η παράβαση πρέπει να είναι κατάφωρη, αποφασιστικό κριτήριο για να θεωρηθεί ότι η εν λόγω προϋπόθεση πληρούται είναι το αν υπήρξε, εκ μέρους του οικείου κοινοτικού οργάνου, πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση των ορίων που επιβάλλονται στην εξουσία εκτιμήσεως. Οσάκις το ως άνω όργανο δεν διαθέτει παρά μόνον πολύ περιορισμένο αν όχι ανύπαρκτο περιθώριο εκτιμήσεως, η απλή παράβαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 2002, C-312/00 P, *Επιτροπή* κατά *Comar* και *Tico*, Συλλογή 2002, σ. Ι-11355, σκέψη 54· απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, Τ-198/95, Τ-171/96, Τ-230/97, Τ-174/98 και Τ-225/99, *Comafrika* και *Dole Fresh Fruit Europe* κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. ΙΙ-1975, σκέψη 134).
- 99 Αν μία από τις ανωτέρω προϋποθέσεις δεν πληρούται, η αγωγή πρέπει να απορρίπτεται στο σύνολό της, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστούν οι λοιπές προϋποθέσεις (προπαρατεθείσα απόφαση ΚΥΔΕΠ κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, σκέψεις 19 και 81, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Φεβρουαρίου 2002, Τ-170/00, *Förde-Reederei* κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. ΙΙ-515, σκέψη 37).

- 100 Εν προκειμένω πρέπει να εξεταστεί, πρώτον, το ζήτημα της υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της φερομένης ως παράνομης συμπεριφοράς των κοινοτικών οργάνων και της ζημίας που ισχυρίζονται ότι υπέστησαν οι ενάγοντες.
- 101 Κατά πάγια νομολογία, αιτιώδης σύνδεσμος, κατά την έννοια του άρθρου 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ, γίνεται δεκτός οσάκις υφίσταται άμεσος σύνδεσμος μεταξύ του πταίσματος του οικείου οργάνου και της προβαλλομένης ζημίας, σύνδεσμος η απόδειξη του οποίου βαρύνει τους ενάγοντες (απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Ιανουαρίου 1992, C-363/88 και C-364/88, Finsider κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-359, σκέψη 25· προπάρταθεισα απόφαση Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, σκέψη 101).
- 102 Στην υπό κρίση υπόθεση, η παράνομη συμπεριφορά κατά της οποίας στρέφονται οι ενάγοντες συνίσταται κυρίως στη θέσπιση ανεπαρκών, εσφαλμένων και ακατάλληλων κανόνων και μέτρων, ή στη θέσπισή τους με καθυστέρηση, για την αντιμετώπιση της νόσου της ΣΕΒ. Οι ενάγοντες προσάπτουν κατ' αυτόν τον τρόπο στα εναγόμενα θεσμικά όργανα τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας, ειδικότερα, λόγω του ότι, πρώτον, δεν έθεσαν σε εφαρμογή τις διατάξεις του άρθρου 152, παράγραφος 4, στοιχεία β' και γ', ΕΚ· δεύτερον, δεν έλαβαν τα προβλεπόμενα στις οδηγίες 89/662 και 90/425 μέτρα διασφάλισης και, τρίτον, δεν έλεγξαν την τήρηση της κοινοτικής νομοθεσίας από τις αρχές των κρατών μελών, ιδίως από αυτές του Ηνωμένου Βασιλείου. Πιο συγκεκριμένα, οι ενάγοντες προσάπτουν στα κοινοτικά θεσμικά όργανα, πρώτον, ότι απαγόρευσαν με μεγάλη καθυστέρηση τη χρήση κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των ζώων εκτροφής, καθώς και ότι δεν προέβλεψαν εγκαίρως κατάλληλες μεθόδους μεταποίησης των ζωικών αποβλήτων προκειμένου να εξασφαλίσουν την αδρανοποίηση των παραγόντων της ΣΕΒ· δεύτερον ότι απαγόρευσαν με μεγάλη καθυστέρηση τη χρήση ΧΕΚ και, τρίτον, ότι ήσαν πρόωρα τον αποκλεισμό που είχε επιβληθεί το 1996 στα βοοειδή, τα κρέατα βοοειδών και τα κρεατοστεάλευρα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου.
- 103 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η εν λόγω κακή διαχείριση της κρίσεως της ΣΕΒ από το Συμβούλιο και την Επιτροπή δεν επέτρεψε τον περιορισμό της ΣΕΒ στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου και εμφανίστηκε, και κατέστησε δυνατή τη διάδοση

της νόσου αυτής σε διάφορες χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ισπανία. Η εμφάνιση της ΣΕΒ στη χώρα αυτή προκάλεσε πολύ σοβαρές οικονομικές ζημιές στους ενάγοντες, ιδίως λόγω της μείωσης της κατανάλωσης βοείου κρέατος και της πτώσης των τιμών του, τους προκάλεσε δε και ηθική βλάβη. Κατά τους ενάγοντες, οι πλημμελείς ενέργειες και παραλείψεις των εναγομένων κοινοτικών οργάνων συνιστούν, ως εκ τούτου, την άμεση αιτία των προβαλλόμενων εν προκειμένω ζημιών.

- 104 Το Συμβούλιο και η Επιτροπή διατείνονται, αντιθέτως, ότι οι ενάγοντες δεν απέδειξαν την ύπαρξη, εν προκειμένω, άμεσου αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της υποτιθέμενης παράνομης συμπεριφοράς τους και των προβαλλόμενων ζημιών. Τα εν λόγω όργανα αμφισβητούν, ειδικότερα, ότι οι ενέργειες και οι παραλείψεις τους μπορούν να θεωρηθούν ως αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία. Υποστηρίζουν ότι δεν αποδείχθηκε ότι, αν είχαν ενεργήσει νωρίτερα ή αν είχαν λάβει διαφορετικά μέτρα, θα είχε αποφευχθεί η εμφάνιση του πρώτου κρούσματος ΣΕΒ στη χώρα αυτή. Τα εναγόμενα θεσμικά όργανα ισχυρίζονται περαιτέρω ότι, εν πάση περιπτώσει, η κρίση εμπιστοσύνης των καταναλωτών, η οποία συνιστά την αιτία της πτώσης των τιμών και της μείωσης της κατανάλωσης βοείου κρέατος στην ισπανική αγορά, προκλήθηκε στην πραγματικότητα από την κινδυνολογική κάλυψη από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της εμφάνισης των πρώτων κρουσμάτων ΣΕΒ στην Ισπανία.
- 105 Επιβάλλεται, εκ προοιμίου, η διαπίστωση ότι η πτώση της κατανάλωσης και των τιμών στην αγορά του βοείου κρέατος στην Ισπανία συνέβη μετά την εμφάνιση, στις 22 Νοεμβρίου 2000, του πρώτου κρούσματος ΣΕΒ στη χώρα αυτή, κατόπιν του οποίου αποκαλύφθηκαν, μεταξύ Νοεμβρίου του 2000 και Νοεμβρίου του 2001, περισσότερα από 70 κρούσματα ΣΕΒ στο ισπανικό έδαφος.
- 106 Δεν αμφισβητείται ότι, την εποχή εκείνη, ο Ισπανός καταναλωτής ήταν από αρκετά έτη ενήμερος τόσο για την ύπαρξη της νόσου των τρελών αγελάδων στα βοοειδή του Ηνωμένου Βασιλείου και των λοιπών ευρωπαϊκών κρατών —μεταξύ των οποίων οι γείτονες χώρες Γαλλία και Πορτογαλία— όσο και για τον κίνδυνο μεταδόσεως της νόσου αυτής στον άνθρωπο και για το ότι ήταν θανατηφόρα. Συνεπώς, σε αντίθεση με την περίπτωση της υποθέσεως που οδήγησε στην έκδοση της

προπαρατεθείσας αποφάσεως Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, στην οποία η πτώση της αγοράς προκλήθηκε λόγω της δημοσιεύσεως της από 20 Μαρτίου 1996 ανακοινώσεως της ΣΕΣΕ, η οποία έκανε λόγο για τη δυνατότητα μεταδόσεως στον άνθρωπο της νόσου της ΣΕΒ (βλ. σκέψη 113 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Coldiretti κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής), στην υπό κρίση υπόθεση, η κατακόρυφη πτώση της ζήτησης, από την οποία προκλήθηκαν οι προβαλλόμενες ζημίες, δεν οφείλεται στις συνέπειες που είχε για την κοινή γνώμη η διάδοση επιστημονικών πληροφοριακών στοιχείων ή η εκλαΐκευση των κινδύνων που παρουσίαζε η ΣΕΒ για την ανθρώπινη υγεία.

107. Εν προκειμένω, η κρίση εμπιστοσύνης του καταναλωτή, η οποία οδήγησε στην πτώση της κατανάλωσης βοείου κρέατος στην Ισπανία, προκλήθηκε λόγω της εμφανίσεως, στη χώρα αυτή, αγελάδων που είχαν προσβληθεί από ΣΕΒ. Σε αντίθεση με ό,τι φαίνεται να υποστηρίζουν τα εναγόμενα κοινοτικά όργανα, η αβεβαιότητα του Ισπανού καταναλωτή προκλήθηκε λόγω αυτής καθαυτής της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία και όχι λόγω του «κινδυνολογικού» τρόπου με τον οποίο αντιμετώπισαν την πληροφορία αυτή τα ισπανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, για τον καθορισμό της υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου, δεν είναι δυνατό να διαχωριστεί στην υπό κρίση υπόθεση το γεγονός της εμφανίσεως της νόσου στην Ισπανία από τη μετάδοση της είδησης αυτής από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ανεξαρτήτως του κινδυνολογικού της ύφους.
108. Συνεπώς, ναι μεν η πτώση της ισπανικής αγοράς του βοείου κρέατος προκλήθηκε από την εμφάνιση της νόσου της ΣΕΒ στην Ισπανία, η ευθύνη της Κοινότητας όμως για τις ζημίες που υπέστησαν οι ενάγοντες λόγω αυτής δεν θεμελιώνεται παρά μόνον αν οι παράνομες πράξεις και παραλείψεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής προκάλεσαν άμεσα την εμφάνιση της νόσου αυτής στην εν λόγω χώρα και, επομένως, υπό την προϋπόθεση ότι, αν είχαν ληφθεί τα μέτρα που, κατά τους ενάγοντες, παρέλειψαν να λάβουν τα όργανα αυτά, η νόσος αυτή δεν θα είχε εμφανιστεί πιθανώς στην Ισπανία.
109. Κατά συνέπεια, πρέπει ακολούθως να εξεταστεί αν οι ενάγοντες προσκόμισαν αποδείξεις ή ενδείξεις από τις οποίες να προκύπτει ότι οι προσαπτόμενες στα εναγόμενα όργανα υπαίτιες πράξεις και παραλείψεις μπορούν να θεωρηθούν ως βέβαια και άμεση αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία.

1. Επί της υποτιθέμενης καθυστέρησης απαγορεύσεως της χρήσεως κρεατοστεαλεύρων και καθορισμού των κατάλληλων μεθόδων μεταποίησης των ζωικών αποβλήτων

- 110 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι η κρίση της ΣΕΒ που έπληξε την Ισπανία δεν θα είχε συμβεί αν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα είχαν επιβάλει, από το 1990, απόλυτη απαγόρευση χρήσεως αλεύρων ζωικής προελεύσεως στη διατροφή των ζώων εκτροφής. Η απαγόρευση αυτή όμως επιβλήθηκε μόλις με την απόφαση 2000/766, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2001. Οι ενάγοντες προσάπτουν, επίσης, στα εναγόμενα θεσμικά όργανα ότι προέβλεψαν με καθυστέρηση τις κατάλληλες μεθόδους μεταποίησης ζωικών αποβλήτων προερχομένων από θηλαστικά. Οι κατάλληλες μέθοδοι προβλέφθηκαν μόλις με την απόφαση 96/449, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 1997.
- 111 Επιβάλλεται εκ προοιμίου η διαπίστωση ότι, ακόμη και αν η ακριβής προέλευση της ΣΕΒ δεν είναι τελείως γνωστή, οι επιστημονικές εργασίες που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με τη νόσο αυτή δείχνουν ότι —εκτός από ένα περιορισμένο αριθμό κρουσμάτων (λιγότερο από 10%) που μεταδόθηκαν από τη μητέρα— η ΣΕΒ οφειλόταν πιθανότατα στην κατάποση κρεατοστεαλεύρων που περιείχαν τον μολυσματικό παράγοντα. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρει η απόφαση 94/381, θεωρείται ότι η παρουσία της ΣΕΒ στα βοοειδή οφείλεται σε πρωτεΐνες μηρυκαστικών που περιείχαν τον παράγοντα της τρομάδους νόσου και αργότερα τον παράγοντα της ΣΕΒ και που δεν υποβλήθηκαν σε ικανοποιητική επεξεργασία ώστε να αδρανοποιηθούν οι μολυσματικοί παράγοντες. Συνεπώς, για να αποφευχθεί η διάδοση της νόσου αυτής, έπρεπε μεταξύ άλλων να απαγορευθεί η χρησιμοποίηση, στη ζωική διατροφική αλυσίδα, ιστών που θα μπορούσαν να περιέχουν τον παράγοντα της ΣΕΒ.
- 112 Επομένως, πρέπει να εξεταστούν τα μέτρα που έλαβαν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα για το ζήτημα αυτό, ήτοι εκείνα που αφορούν τη χρησιμοποίηση κρεατοστεαλεύρων και τον καθορισμό των μεθόδων μεταποίησης ζωικών αποβλήτων. Συναφώς, η δράση των εν λόγω θεσμικών οργάνων έγινε σε δύο στάδια που πρέπει να διακρίνονται μεταξύ τους: το πρώτο στάδιο που εκτείνεται από την ανακάλυψη της νόσου της ΣΕΒ στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1986 μέχρι την έκδοση της αποφάσεως 94/381 της Επιτροπής, της 27ης Ιουνίου 1994, με την οποία απαγορεύθηκε στο σύνολο της Κοινότητας η χρήση πρωτεϊνών προερχομένων από

θηλαστικά στη διατροφή των μηρυκαστικών· το δεύτερο στάδιο εκτείνεται από την έκδοση της εν λόγω αποφάσεως μέχρι την επιβολή, στις 4 Δεκεμβρίου 2000, απόλυτης απαγορεύσεως χρήσεως μεταποιημένων ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή των ζώων εκτροφής, με την απόφαση 2000/766.

— Οι ενέργειες των εναγομένων θεσμικών οργάνων πριν από τον Ιούνιο του 1994

- 113 Φαίνεται ότι τα εναγόμενα θεσμικά όργανα θεώρησαν αρχικώς ότι η ΣΕΒ αποτελούσε πρόβλημα για την υγεία των ζώων που περιοριζόταν κυρίως στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου εντοπίστηκε η νόσος αυτή το πρώτον το 1986. Από το 1989 έλαβαν μια πρώτη σειρά μέτρων για να αποφύγουν τη διάδοση της ΣΕΒ σε άλλα κράτη μέλη, επιβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ορισμένες απαγορεύσεις στο ενδοκοινοτικό εμπόριο των βοοειδών που προέρχονταν από το Ηνωμένο Βασίλειο (βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις 89/469, 90/59 και 90/261). Ακολουθώντας, με την απόφαση 90/200 θεσπίστηκαν μέτρα για τον περιορισμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και των άλλων κρατών μελών, για ορισμένους ιστούς και όργανα (μυαλά, νωτιαίο μυελό, αμυγδαλές, θύμο αδένες, σπλήνα και έντερα) προερχόμενα από βοοειδή ηλικίας άνω των έξι μηνών κατά τη σφαγή, ενώ παράλληλα απαγορεύθηκε και η αποστολή άλλων ιστών και οργάνων, μη προοριζόμενων για ανθρώπινη χρήση. Η απόφαση 92/290 επέβαλε σε όλα τα κράτη μέλη την υποχρέωση να μη αποστέλλουν προς άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας έμβρυα βοοειδών προερχόμενα από θηλυκά ζώα για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες ή έχει βεβαιωθεί ότι πάσχουν από ΣΕΒ· όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, η εν λόγω απόφαση απαγόρευσε την εξαγωγή εμβρύων προερχομένων από ζώα γεννηθέντα πριν από τον Ιούλιο του 1988.
- 114 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, μολονότι οι αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου απαγόρευσαν στο έδαφός τους, από τον Ιούλιο του 1988, τη διατροφή των μηρυκαστικών με κρεατοστεάλευρα που περιείχαν πρωτεΐνες μηρυκαστικών, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα δεν έλαβαν, σε πρώτο στάδιο, παρόμοια μέτρα σε κοινοτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρθηκε, απαγόρευσαν μόλις τον

Ιούνιο του 1994 τη χρησιμοποίηση πρωτεϊνών προερχομένων από θηλαστικά στις τροφές των μηρυκαστικών στο σύνολο της Κοινότητας, με την έκδοση της αποφάσεως 94/381. Ομοίως, η εξαγωγή κρεατοστεαλεύρων από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τα άλλα κράτη μέλη απαγορεύθηκε ρητώς μόλις το 1996, με την απόφαση 96/239.

- 115 Ασφαλώς, την εποχή εκείνη τα χαρακτηριστικά της νόσου και, ειδικότερα, οι αιτίες μεταδόσεώς της, δεν ήταν εντελώς γνωστά. Ομοίως, πριν από το 1994, οι επιπτώσεις της ΣΕΒ σε χώρες πλην του Ηνωμένου Βασιλείου —και, σε μικρότερο βαθμό, της Ιρλανδίας— ήταν πολύ περιορισμένες. Συγκεκριμένα, μεταξύ 1988 και 1994, στην ηπειρωτική Ευρώπη, η ΣΕΒ εντοπίστηκε μόνο στη Γερμανία (4 κρούσματα), στη Δανία (1 κρούσμα), στη Γαλλία (10 κρούσματα), στην Ιταλία (2 κρούσματα) και στην Πορτογαλία (18 κρούσματα). Επιπλέον, πολλές από αυτές τις περιπτώσεις αντιστοιχούσαν σε αγελάδες εισαχθείσες στις χώρες αυτές.
- 116 Πάντως, ήδη από το 1989 η Επιτροπή είχε θεωρήσει τη ΣΕΒ «ως μία νέα σοβαρή και μεταδοτική ασθένεια, της οποίας η παρουσία [μπορούσε] να αποτελέσει κίνδυνο για τα βοοειδή στα υπόλοιπα κράτη μέλη» (βλ. δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 89/469). Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι τα κοινοτικά μέτρα που θεσπίστηκαν μεταξύ 1989 και 1992 και επέβαλαν περιορισμούς στο εμπόριο των προϊόντων που προέρχονταν από το Ηνωμένο Βασίλειο αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τα ζώα που γεννήθηκαν πριν από την επιβολή στο Ηνωμένο Βασίλειο της απαγορεύσεως χρήσεως κρεατοστεαλεύρων που περιέχουν πρωτεΐνες μηρυκαστικών στις τροφές των μηρυκαστικών (βλ., ειδικότερα, το άρθρο 1 της αποφάσεως 89/469, το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως 90/200 και το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 2, της αποφάσεως 92/290). Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση 90/59 αναφέρει ότι «τα βοοειδή που έχουν γεννηθεί εκτός Ηνωμένου Βασιλείου αλλά έχουν εισαχθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά τις 18 Ιουλίου 1988, δεν έχουν εκτεθεί στο φορέα της νόσου μέσω μολυσμένων ζωοτροφών».
- 117 Συνεπώς, το 1990, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα είχαν επίγνωση, τουλάχιστον σε ορισμένο βαθμό, τόσο του κινδύνου που παρουσίαζε η ΣΕΒ για τα ζωικά κεφάλαια των κρατών μελών όσο και της πιθανής υπάρξεως σχέσεως αιτίου-αποτελέσματος μεταξύ της μεταδόσεως της νόσου αυτής και της καταναλώσεως μολυσμένων

κρεατοστεαλεύρων μηρυκαστικών. Επομένως, εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ότι θα ήταν συνετό εκ μέρους των εν λόγω θεσμικών οργάνων να λάβουν, πριν από τον Ιούνιο του 1994, ειδικά μέτρα για τη χρήση των εν λόγω αλεύρων, βάσει, μεταξύ άλλων, του άρθρου 9, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 89/662, και του άρθρου 10, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 90/425.

118. Εν πάση περιπτώσει, δεν είναι δυνατό να συναχθεί ότι η λήψη τέτοιων μέτρων, ακόμη και σε αυτό το αρχικό στάδιο, θα είχε οπωσδήποτε παρεμποδίσει τη διάδοση της ΣΕΒ στην ευρωπαϊκή ήπειρο και, ειδικότερα, την εμφάνιση της νόσου αυτής στην Ισπανία το 2000. Συγκεκριμένα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι επτά κράτη μέλη έλαβαν, μεταξύ 1989 και 1990, μέτρα για την απαγόρευση της χρήσεως πρωτεϊνών από ιστούς θηλαστικών στη διατροφή των μηρυκαστικών. Εντούτοις, σε ορισμένα από αυτά τα κράτη, τα εν λόγω μέτρα δεν κατάφεραν να εμποδίσουν την εμφάνιση της ΣΕΒ στο έδαφός τους. Συναφώς, για παράδειγμα, στη Γαλλική Δημοκρατία που απαγόρευσε τη χρήση πρωτεϊνών από θηλαστικά στη διατροφή των βοοειδών τον Ιούλιο του 1990, σημειώθηκαν 328 κρούσματα ΣΕΒ μεταξύ 1991 και Μαΐου του 2001, από τα οποία όλα πλην ενός αφορούσαν βοοειδή που είχαν γεννηθεί στη χώρα αυτή. Ομοίως, στην Ιρλανδία, στην οποία απαγορεύθηκε η διατροφή των μηρυκαστικών με πρωτεΐνες μηρυκαστικών τον Αύγουστο του 1989, σημειώθηκαν 651 κρούσματα μεταξύ του 1989 και του Μαΐου του 2001, που δεν αφορούσαν επίσης εισαχθέντα ζώα, διαπίστωση που ισχύει για την πλειονότητα των κρουσμάτων πριν από το 1996 και για το σύνολό τους μετά την ημερομηνία αυτή. Τέλος, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών απαγόρευσε επίσης τη χρήση πρωτεϊνών από μηρυκαστικά στις τροφές μηρυκαστικών τον Αύγουστο του 1989· μεταξύ του 1997 και του Μαΐου του 2001 όμως σημειώθηκαν 16 κρούσματα ΣΕΒ στη χώρα αυτή, το σύνολο των οποίων αφορούσε μη εισαχθέντα βοοειδή.
119. Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ελλείψει σχετικών κοινοτικών κανόνων, το Βασίλειο της Ισπανίας μπορούσε να λάβει μέτρα σε εθνικό επίπεδο για να απαγορεύσει τη διατροφή των μηρυκαστικών με κρεατοστεαλέυρα που να περιέχουν πρωτεΐνες μηρυκαστικών στο έδαφός του, πράγμα που έπραξαν διάφορα κράτη μέλη, όπως προαναφέρθηκε. Ασφαλώς, δεδομένου ότι η νόσος εμφανίστηκε στη χώρα αυτή μόλις το 2000, οι ισπανικές αρχές μπορούσαν να θεωρήσουν ότι, πριν από την ημερομηνία αυτή, τα εν λόγω μέτρα δεν ήταν απολύτως επιβεβλημένα. Ωστόσο, η ΣΕΒ εμφανίστηκε αρκετά νωρίς στις γείτονες χώρες της Ισπανίας (ήτοι το 1990 στην Πορτογαλία και το 1991 στη Γαλλία) και, επομένως, οι ισπανικές αρχές μπορούσαν να θεωρήσουν συνετό, πριν από το 1994, να λάβουν ειδικά μέτρα για τη χρήση κρεατοστεαλεύρων στο έδαφός τους.

— Οι ενέργειες των εναγομένων θεσμικών οργάνων μεταξύ του Ιουνίου του 1994 και του Δεκεμβρίου του 2000

- 120 Από το 1994, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα καθιέρωσαν σταδιακά μια στρατηγική αποβλέπουσα ειδικώς να παρεμποδίσει, στο σύνολο της Κοινότητας, την παρεμβολή στη ζωική διατροφική αλυσίδα ιστών που ενδέχεται να περιέχουν τον παράγοντα ΣΕΒ. Η στρατηγική αυτή προέβλεπε, αφενός, κανόνες προοριζόμενους να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο μεταδόσεως κατά την επεξεργασία των ζωικών αποβλήτων και, αφετέρου, απαγόρευση σχετική με τις ζωοτροφές που είχε ως σκοπό να εξασφαλίσει ότι, σε περίπτωση δυσλειτουργίας των εν λόγω συστημάτων επεξεργασίας αποβλήτων, τα βοοειδή δεν θα εκτίθεντο στον μολυσματικό παράγοντα της ΣΕΒ μέσω της διατροφής τους.
- 121 Μεταξύ των μέτρων αυτών, πρέπει να τονιστεί η απόφαση 94/381, με την οποία απαγορεύθηκε, στο σύνολο της Κοινότητας, η χρήση πρωτεϊνών προερχομένων από θηλαστικά στη διατροφή των μηρυκαστικών. Όπως προκύπτει από την εν λόγω απόφαση (τέταρτη αιτιολογική σκέψη), η Επιτροπή, αφού μελέτησε λεπτομερώς την κατάσταση μαζί με την CSV, κατέληξε ότι η πρωτεΐνη που προέρχεται από ιστούς μηρυκαστικών είναι η μόνη σημαντική ενδεχόμενη πηγή μόλυνσης από τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών για τα ευαίσθητα είδη και ότι, ως εκ τούτου, ο αποκλεισμός της από τις ζωοτροφές για τα εν λόγω είδη θα ελαχιστοποιούσε την πιθανότητα μόλυνσης. Εν πάση περιπτώσει, λαμβανομένου υπόψη ότι είναι δύσκολο να γίνει διάκριση μεταξύ της πρωτεΐνης που προέρχεται από τα μηρυκαστικά και εκείνης που προέρχεται από άλλα είδη θηλαστικών, η Επιτροπή απαγόρευσε τη χορήγηση στα μηρυκαστικά ζωοτροφών με πρωτεΐνη προερχόμενη από οποιοδήποτε είδος θηλαστικών με τη δυνατότητα, ωστόσο, να επιτραπεί, ανάλογα με την περίπτωση, η εφαρμογή συστημάτων που να καθιστά δυνατή τη διάκριση της πρωτεΐνης που προέρχεται από μηρυκαστικά από εκείνη που δεν προέρχεται από μηρυκαστικά (πέμπτη και έκτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 94/381).
- 122 Οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι οι διατάξεις αυτές ήταν ανεπαρκείς, ιδίως καθότι η απόφαση 94/381 απαγόρευσε τις προερχόμενες από θηλαστικά πρωτεΐνες μόνο στη διατροφή των μηρυκαστικών και, επομένως, όχι σε αυτή άλλων ζώων εκτροφής — ειδικότερα χοίρων και πουλερικών. Κατά την άποψή τους, η μερική αυτή απαγόρευση οδήγησε μεταγενέστερα σε επιμολύνσεις και, κατ' επέκταση, στη διάδοση της ΣΕΒ.

- 123 Πρέπει να σημειωθεί, συναφώς, ότι, όπως αναφέρεται σε γνωμοδότηση της διευθύνουσας επιστημονικής επιτροπής της 27ης και της 28ης Νοεμβρίου 2000 (τρίτη αιτιολογική σκέψη της απόφασης 2000/766), καθώς και στην ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου (σημεία 29, 30 32 και 33), στη συνέχεια αποδείχθηκε πράγματι ότι η χρήση κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά στη διατροφή ζώων εκτροφής, πλην των μηρυκαστικών, ενέχει κίνδυνο μόλυνσεως για τη διατροφή των μηρυκαστικών. Αυτός ο κίνδυνος «επιμολύνσεως» υφίστατο τόσο στα εργοστάσια παρασκευής κρεατοστεαλεύρων όσο και στις εκμεταλλεύσεις εκτροφής.
- 124 Όπως υποστηρίζουν οι ενάγοντες, η απόλυτη απαγόρευση χρήσεως ζωικών πρωτεϊνών στη διατροφή όλων των ζώων εκτροφής επιβλήθηκε στο σύνολο της Κοινότητας μόλις με την απόφαση 2000/766, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2001. Είναι σημαντικό να σημειωθεί, εν πάση περιπτώσει, ότι η έκδοση της απόφασης 2000/766 κατέστη αναγκαία λόγω των συστηματικών δυσλειτουργιών κατά την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων που αφορούσαν τα κρεατοστεάλευρα σε πολλά κράτη μέλη (τέταρτη έως έκτη αιτιολογική σκέψη της απόφασης 2000/766).
- 125 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου (σημείο 31), η πλειονότητα των κρατών μελών (μεταξύ των οποίων το Βασίλειο της Ισπανίας) ανέχθηκαν ορισμένο βαθμό μόλυνσεως, μολονότι η κοινοτική νομοθεσία δεν προέβλεπε περιθώριο ανοχής. Ομοίως, από επιθεωρήσεις που πραγματοποίησε το Γραφείο Τροφίμων και Κτηνιατρικών Θεμάτων της Επιτροπής (ΓΤΚΘ), μεταξύ 1998 και 2000, προέκυψαν παραλείψεις ως προς τον έλεγχο του εμπορίου των αλεύρων αυτών στην πλειονότητα των κρατών μελών.
- 126 Πέραν των παραλείψεων των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή της προαναφερθείσας απαγορεύσεως σχετικά με τις ζωοτροφές, από τις επιθεωρήσεις του ΓΤΚΘ προέκυψε, επίσης, ότι η βιομηχανία ζωοτροφών —περιλαμβανομένων των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υπολειμμάτων σφαγίων και των επιχειρήσεων παρασκευής ζωοτροφών— δεν κατέβαλε επαρκείς προσπάθειες για την αποφυγή της μόλυνσης των ζωοτροφών από κρεατοστεάλευρα και ότι οι ζωοτροφές που περιέχουν κρεατοστεάλευρα δεν είχαν πάντοτε σωστή επισήμανση (πράγμα που συνέβη, για παράδειγμα, στην Ισπανία). Λόγω των παραλείψεων αυτών, οι κάτοχοι

γεωργικών εκμεταλλεύσεων χρησιμοποιούσαν εκ παραδρομής ζωτροφές που μπορούσαν ενδεχομένως να μολύνουν τα ζώα τους (ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου, σημείο 33).

- 127 Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, από το 1994, η Επιτροπή καθόρισε σταδιακά τις μεθόδους επεξεργασίας των υπολειμμάτων σφαγίων που πρέπει να εφαρμόζονται προκειμένου να μειώνεται η μολυσματικότητα των παραγόντων ΣΕΒ από μολυσμένα ζωικά απορρίμματα που έχουν μεταποιηθεί σε κρεατοστεάλευρα προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σε ζωτροφές για εκτρεφόμενα ζώα πλην των μηρυκαστικών. Περαιτέρω, η Επιτροπή θέσπισε μέτρα για την επιθεώρηση και την έγκριση των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υπολειμμάτων σφαγίων και των παραγωγών ζωοτροφών.
- 128 Συναφώς, με την απόφαση 94/382 απαγορεύθηκαν ορισμένες μέθοδοι επεξεργασίας των αποβλήτων μηρυκαστικών, οι οποίες, κατόπιν επιστημονικής μελέτης, αποδείχθηκαν αναποτελεσματικές για την αδρανοποίηση του παθογόνου παράγοντα της ΣΕΒ (έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως). Ωστόσο, οι ελάχιστοι κανόνες που θεσπίζει η εν λόγω απόφαση χαρακτηρίστηκαν ρητώς προσωρινοί, καθότι είχε ήδη προβλεφθεί η μεταγενέστερη τροποποίησή τους βάσει των μελλοντικών επιστημονικών δεδομένων, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική αδρανοποίηση των παραγόντων με όλες τις μεθόδους. Συγκεκριμένα, έπειτα από νέες μελέτες, η Επιτροπή κατέληξε ότι ένα μόνον από τα συστήματα που είχαν δοκιμαστεί μπορούσε να αδρανοποιήσει πλήρως τον παράγοντα της τρομώδους νόσου στα κρεατοστεάλευρα — ήτοι η εφαρμογή θερμικού συστήματος για την αξιοποίηση υποπροϊόντων ζωικής προέλευσης διαλείπουσας λειτουργίας που επιτυγχάνει θερμοκρασία 133 °C υπό πίεση 3 bar και για χρονικό διάστημα 20 λεπτών της ώρας, η οποία δύναται να εφαρμόζεται ως μοναδική επεξεργασία ή ως φάση αποστείρωσης πριν ή μετά την επεξεργασία (πέμπτη και έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 96/449). Για τους λόγους αυτούς, με την απόφαση 96/449 θεσπίστηκαν, από 1ης Απριλίου 1997, ελάχιστες παράμετροι για τη μεταποίηση των ζωικών αποβλήτων όσον αφορά την αδρανοποίηση των παραγόντων της ΣΕΒ, και επιβλήθηκε στα κράτη μέλη η υποχρέωση να μην επιτρέπουν την εφαρμογή μεθόδων που δεν είναι σύμφωνες με τις παραμέτρους αυτές. Οι ενάγοντες, όμως, και μεν προσάπτουν στα εναγόμενα όργανα ότι δεν εφάρμοσαν νωρίτερα τη μέθοδο επεξεργασίας ζωικών αποβλήτων που καθιερώθηκε με την απόφαση 96/449, υπενθυμίζοντας ότι το Κοινοβούλιο είχε ζητήσει την εφαρμογή της το 1993, εντούτοις δεν προσκομίζουν κανένα στοιχείο ικανό να αποδείξει, λαμβανομένων

υπόψη των επιστημονικών γνώσεων εκείνης της χρονικής στιγμής, ότι οι προγενέστερες διατάξεις, ιδίως αυτές της αποφάσεως 94/382, έπρεπε να θεωρηθούν, κατά τη χρονική στιγμή της θεσπίσεώς τους, σαφώς ανεπαρκείς ή εσφαλμένες.

129 Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι η απόφαση 94/474 απαγόρευσε την εξαγωγή από το Ηνωμένο Βασίλειο όλων των υλικών και προϊόντων που καλύπτονται από την απόφαση 94/382 και είχαν παρασκευαστεί πριν από την 1η Ιανουαρίου 1995. Ακολούθως, με την απόφαση 96/239 απαγορεύθηκε πλήρως η αποστολή από το έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου κρεατοστεαλεύρων από θηλαστικά, καθώς και προϊόντων παραχθέντων από βοοειδή που είχαν σφαγεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα οποία μπορούσαν να εισέλθουν στη ζωική τροφική αλυσίδα. Τέλος, η Επιτροπή, με την απόφαση 97/735, απαγόρευσε, στο σύνολο της Κοινότητας, την αποστολή προς άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτες χώρες μεταποιημένων ζωικών αποβλήτων θηλαστικών που δεν είχαν μεταποιηθεί σύμφωνα με τις παραμέτρους που θέτει η απόφαση 96/449. Επιπλέον, επέβαλε στα κράτη μέλη την υποχρέωση να φροντίζουν ώστε τα εν λόγω απόβλητα να μην μπορούν να εισέλθουν στη ζωική τροφική αλυσίδα.

130 Τέλος, είναι σημαντικό να σημειωθεί περαιτέρω ότι, όπως επισήμανε το Ελεγκτικό Συνέδριο με την ειδική του έκθεση 14/2001 (σημείο 28), οι επιθεωρήσεις που πραγματοποίησε το ΓΤΚΘ κατέδειξαν, στην πλειονότητα των κρατών μελών —μεταξύ των οποίων και η Ισπανία—, προβλήματα καθυστερημένης μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη των κοινοτικών κανόνων που αφορούν τις μεθόδους επεξεργασίας υπολειμμάτων σφαγίων και τις ζωοτροφές, καθώς και δυσχέρειες στις διαδικασίες εγκρίσεως των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υπολειμμάτων σφαγίων και παρακολουθήσεως της τηρήσεως των αντίστοιχων κανόνων επεξεργασίας.

— Συμπέρασμα

131 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η εκ μέρους των εναγομένων θεσμικών οργάνων διαχείριση των προβλημάτων που

συνδέονται με τη χρήση κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των ζώων εκτροφής, ιδίως δε των μηρυκαστικών, και με τη μεταποίηση ζωικών αποβλήτων δεν μπορεί να θεωρηθεί ως βέβαια και άμεση αιτία της εμφάνισης της ΣΕΒ στην Ισπανία. Συγκεκριμένα, δεν αποδείχθηκε ότι, αν τα εν λόγω θεσμικά όργανα είχαν θεσπίσει νωρίτερα τα μέτρα που θέσπισαν στη συνέχεια, η ΣΕΒ δεν θα είχε εμφανιστεί με κανέναν τρόπο στη χώρα αυτή. Συναφώς, είναι σημαντικό να σημειωθεί επίσης ότι η υποτιθέμενη αναποτελεσματικότητα ορισμένων από τα μέτρα που θέσπισαν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην εσφαλμένη και ελλιπή εφαρμογή τους από τις αρχές των κρατών μελών και από τους επιχειρηματίες.

2. Επί της υποτιθέμενης καθυστέρησης απαγορεύσεως της χρήσεως ΥΕΚ

- 132 Οι ενάγοντες προσάπτουν στα κοινοτικά θεσμικά όργανα ότι αντέδρασαν με μεγάλη καθυστέρηση στις συστάσεις της ομάδας εμπειρογνομόνων του ΠΟΥ τον Απρίλιο του 1996 και στα συμπεράσματα της CSV του Οκτωβρίου του 1996 σχετικά με την ανάγκη καταργήσεως των ΥΕΚ από όλες τις διατροφικές αλυσίδες. Παρατηρούν, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθυστέρησαν διαδοχικά, για τρία περίπου έτη, μέχρι την 1η Οκτωβρίου 2000, να θέσουν σε ισχύ την απαγόρευση χρησιμοποίησεως κάθε είδους ΥΕΚ — η οποία, κατά την απόφαση 97/534, έπρεπε να εφαρμοστεί από 1ης Ιανουαρίου 1998.
- 133 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως επισημαίνουν οι ενάγοντες, οι προτάσεις της Επιτροπής για τον αποκλεισμό ακριβώς των ΥΕΚ από τη ζωική και ανθρώπινη διατροφική αλυσίδα θεσπίστηκαν και εφαρμόστηκαν με καθυστέρηση.
- 134 Είναι σημαντικό να σημειωθεί, εν πάση περιπτώσει, ότι, πριν από την έκδοση της αποφάσεως 97/534, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα είχαν λάβει μέτρα στον τομέα αυτό. Συναφώς, ειδικότερα, η απόφαση 90/200 απαγόρευσε την αποστολή από το Ηνωμένο Βασίλειο οργάνων όπως τα μυαλά, ο νωτιαίος μυελός, ο θύμος αδένας, οι αμυγδαλές, η σπλήνα και τα έντερα προερχομένων από βοοειδή ηλικίας άνω των έξι

μηνών κατά τη σφαγή. Ομοίως, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις που θέσπισαν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα σχετικά με τη χρήση κρεατοστεαλεύρων στις ζωοτροφές των μηρυκαστικών, καθώς και οι σχετικές με την επεξεργασία των προαναφερθέντων αποβλήτων ζωικής προελεύσεως.

135 Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι, πριν από τη θέση σε ισχύ της απόφασεως 2000/418, με την οποία ρυθμίστηκε τελικά η χρήση των ΥΕΚ στο σύνολο της Κοινότητας, ορισμένα κράτη μέλη είχαν θεσπίσει εθνικούς κανόνες για τον αποκλεισμό των ΥΕΚ από τις διατροφικές αλυσίδες. Επρόκειτο, μεταξύ άλλων, για το Βασίλειο του Βελγίου, τη Γαλλική Δημοκρατία, την Ιρλανδία, το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, την Πορτογαλική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας. Το Βασίλειο της Ισπανίας και η Ιταλική Δημοκρατία απέκλεισαν τα ΥΕΚ από ζώα προερχόμενα από χώρες στις οποίες είχε εμφανιστεί η ΣΕΒ.

136 Ειδικότερα, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, στις 4 Ιουλίου 1996, το Βασίλειο της Ισπανίας απαγόρευσε την εισαγωγή στο έδαφός του ορισμένων επικινδυνων οργάνων και ιστών προερχομένων από βοοειδή της Γαλλίας, της Ιρλανδίας, της Πορτογαλίας και της Ελβετίας και επέβαλε την καταστροφή τους σε περίπτωση βοοειδών προερχομένων από τις χώρες αυτές. Μεταξύ των προϊόντων για τα οποία επιβλήθηκε η ως άνω απαγόρευση περιλαμβάνονταν τα μυαλά, ο νωτιαίος μυελός, τα μάτια, ο θύμος αδένας, οι αμυγδαλές, η σπλήνα και τα έντερα. Στις 9 Οκτωβρίου 1996, το μέτρο αυτό επεκτάθηκε και σε ορισμένα όργανα αιγοπροβάτων προερχομένων από τις προαναφερθείσες χώρες και από το Ηνωμένο Βασίλειο, καθότι το τελευταίο δεν είχε περιληφθεί στον αρχικό κατάλογο λόγω των μέτρων που προέβλεπε η απόφαση 96/239.

137 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η καθυστέρηση την οποία προσάπτουν οι ενάγοντες στα εναγόμενα θεσμικά όργανα, όσον αφορά την απαγόρευση των ΥΕΚ στο σύνολο της Κοινότητας, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως καθοριστική αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία το 2000. Δεν αποδείχθηκε ότι, αν τα εν λόγω όργανα είχαν θεσπίσει νωρίτερα τα μέτρα που θέσπισαν στη συνέχεια, η ΣΕΒ δεν θα είχε εμφανιστεί με κανέναν τρόπο στη χώρα αυτή.

3. Επί της υποτιθέμενης πρόωρης άρσης του αποκλεισμού που επιβλήθηκε στα βοοειδή, στα κρέατα βοοειδών και στα κρεατοστεάλευρα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου

138 Οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι ο αποκλεισμός που επιβλήθηκε με την απόφαση 96/239 στα βοοειδή, στα κρέατα βοοειδών και στα βρετανικά άλευρα ήταν αναγκαίος και πρόσφορος για να παρεμποδίσει τη διάδοση της ΣΕΒ και ότι τα εναγόμενα θεσμικά όργανα κακώς και πρόωρα περιόρισαν αμέσως τον αποκλεισμό αυτό. Συναφώς, πρώτον, με την απόφαση 96/362 ήρθη η απαγόρευση αποστολής διαφόρων προϊόντων όπως το σπέρμα, η ζελατίνη, το λίπος και τα προϊόντα με βάση το λίπος. Δεύτερον, η απόφαση 98/256 ήρε, από 1ης Ιουνίου 1998, την απαγόρευση εξαγωγής ζώων, κρεάτων και κρεατοστεαλεύρων από το Ηνωμένο Βασίλειο. Τέλος, τρίτον, η έκδοση της αποφάσεως 98/692 σημάδεψε το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας σταδιακής άρσεως του αποκλεισμού που είχε επιβληθεί στη χώρα αυτή. Κατά τους ενάγοντες, η διάδοση της νόσου στην Ισπανία στα τέλη του 2000 οφείλεται άμεσα στην πρόωρη άρση του αποκλεισμού, ιδίως δε στην έκδοση της αποφάσεως 98/256.

139 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, στις 27 Μαρτίου 1996, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 96/239, επιβάλλοντας, ως μεταβατικό μέτρο, την απαγόρευση αποστολής ζώντων βοοειδών, σπέρματος και εμβρύων αυτών, κρεάτων ζώων του βοείου είδους, προϊόντων που έχουν παραχθεί από ζώα του βοείου είδους, καθώς και κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά, από το έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου προς άλλα κράτη μέλη και προς τρίτες χώρες. Ο αποκλεισμός αυτός δικαιολογούνταν κυρίως από την αβεβαιότητα που επικρατούσε ως προς τον κίνδυνο μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο, η οποία είχε προκαλέσει σοβαρές ανησυχίες στους καταναλωτές και αποτελούσε συνέχεια της αποφάσεως διαφόρων κρατών μελών και τρίτων χωρών να απαγορεύσουν την εισαγωγή στο έδαφός τους ζώντων βοοειδών και βοείου κρέατος από το Ηνωμένο Βασίλειο.

140 Στη συνέχεια, όπως επισημαίνουν οι ενάγοντες, η απόφαση 96/362 ήρε την απαγόρευση εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο σπέρματος βοοειδών και άλλων προϊόντων όπως η ζελατίνη, το όξινο φωσφορικό ασβέστιο, τα αμινοξέα και πεπτιδία, καθώς και το ζωικό λίπος ή τα προϊόντα με βάση το λίπος, υπό τον όρο ιδίως να έχουν παραχθεί με τις μεθόδους που περιγράφονται στο παράρτημα της

αποφάσεως αυτής και σε εγκαταστάσεις που τελούν υπό επίσημο κτηνιατρικό έλεγχο. Όπως αναφέρει το προοίμιο της εν λόγω αποφάσεως, η Επιτροπή είχε συστήσει προηγουμένως αρμόδιες επιστημονικές επιτροπές προκειμένου να εξασφαλίσει ότι τα προϊόντα αυτά ήταν ασφαλή για την υγεία των ζώων. Οι ενάγοντες ουδόλως τεκμηρίωσαν τους ισχυρισμούς τους ούτε προσκόμισαν κανένα στοιχείο ικανό να εξηγήσει τον λόγο για τον οποίο η αποστολή των προϊόντων αυτών από το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούσε να έχει οποιαδήποτε επίδραση στην εμφάνιση της ΣΕΒ στην Ισπανία.

- 141 Όσον αφορά την έκδοση της αποφάσεως 98/256, με την οποία καταργήθηκε η απόφαση 96/239, επιβάλλεται εκ προοιμίου η διαπίστωση ότι, σε αντίθεση προς τους ισχυρισμούς των εναγόντων, η απόφαση αυτή ούτε επέφερε την άρση των περιορισμών αποστολής από το Ηνωμένο Βασίλειο ζώντων βοοειδών και κρεατοστεαλεύρων ούτε επέβαλε αλλαγές στις αντίστοιχες αρμοδιότητες ελέγχου των αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου και των εναγομένων θεσμικών οργάνων. Με την εν λόγω απόφαση περιορίστηκε, απλώς, η απαγόρευση εξαγωγής από τη Βόρεια Ιρλανδία νωπών αποστεωμένων κρεάτων, κιμά και παρασκευασμάτων κρέατος και προϊόντων με βάση το κρέας, προερχομένων από ζώα που γεννήθηκαν και εκτράφηκαν στη Βόρεια Ιρλανδία και τα οποία ανήκαν σε αγέλες με πιστοποιητικό εξαιρέσεως από τη ΣΕΒ και εσφάγησαν στη Βόρεια Ιρλανδία σε σφαγεία χρησιμοποιούμενα αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό. Με εξαίρεση την εν λόγω πολύ περιορισμένη παρέκκλιση, η απόφαση 98/256 διατήρησε την απαγόρευση εξαγωγής από το Ηνωμένο Βασίλειο ζώντων ζώων και εμβρύων ζώων του βοείου είδους, κρεατάλευρου, οστεάλευρου και κρεατοστεάλευρου προέλευσης θηλαστικών, καθώς και κρεάτων και προϊόντων ικανών να εισέλθουν στην ανθρώπινη ή ζωική τροφική αλυσίδα προερχομένων από βοοειδή που εσφάγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ομοίως, τα κρεατοστεάλευρα που παράχθηκαν στη Βόρεια Ιρλανδία δεν εμπίπτουν στη μερική αυτή παρέκκλιση από την απαγόρευση εξαγωγής προϊόντων από το Ηνωμένο Βασίλειο [βλ. άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της αποφάσεως 98/256, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, της οδηγίας 77/99/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1976, περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των ενδοκοινοτικών συναλλαγών προϊόντων με βάση το κρέας (ΕΕ ειδ. έκδ. 003/17, σ. 60)].

- 142 Συνεπώς, τα μέτρα που επιβλήθηκαν με την απόφαση 98/256 δεν μπορούσαν να προκαλέσουν την εμφάνιση της ΣΕΒ στην Ισπανία, δεδομένου ότι δεν επέτρεπαν την αποστολή από το Ηνωμένο Βασίλειο ούτε κρεατοστεαλεύρων ούτε ζώντων βοοειδών. Ειδικότερα, η δυνατότητα που δόθηκε με την απόφαση 98/256 να διατεθεί στο εμπόριο νωπό αποστεωμένο κρέας, κιμάς ή προϊόντα με βάση το κρέας

προελεύσεως Βόρειας Ιρλανδίας δεν μπορεί να αποτελεί την αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στο ισπανικό ζωικό κεφάλαιο, καθότι τα προϊόντα αυτά προορίζονται ιδίως για ανθρώπινη κατανάλωση και δεν δίδονται ως τροφή σε μηρυκαστικά.

143 Τέλος, όσον αφορά την απόφαση 98/692, πρέπει να υπομνησθεί ότι με αυτή περιορίστηκε η απαγόρευση εξαγωγής, από το Ηνωμένο Βασίλειο, νωπών αποστεωμένων κρεάτων, κιμά και παρασκευασμάτων κρέατος, προϊόντων με βάση το κρέας και τροφών προοριζομένων για σαρκοφάγα κατοικίδια, προερχομένων από βοοειδή που γεννήθηκαν και εκτράφηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και εσφάγησαν στη χώρα αυτή σε σφαγεία που δεν χρησιμοποιούνταν για τη σφαγή μη επιλέξιμων βοοειδών. Πρώτον, λαμβανομένου υπόψη του είδους των προϊόντων των οποίων επιτρεπόταν η αποστολή, ο περιορισμός του αποκλεισμού που προβλέπει η εν λόγω απόφαση δεν ήταν πλέον ικανός να προκαλέσει τη διάδοση της ΣΕΒ εκτός Ηνωμένου Βασιλείου. Δεύτερον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η μέση περίοδος επώασης της ΣΕΒ είναι τέσσερα με πέντε χρόνια. Οι ενάγοντες δεν το αμφισβητούν, αλλά ισχυρίζονται ότι η ελάχιστη περίοδος επώασης της νόσου αυτής είναι 22 μήνες. Ακόμη και αν γίνει δεκτή αυτή η ελάχιστη περίοδος των 22 μηνών, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, εν πάση περιπτώσει, δεδομένου ότι ως ημερομηνία ενάρξεως των αποστολών που επιτρέπονται βάσει της αποφάσεως 98/692 ορίστηκε η 1η Αυγούστου 1999, η μερική αυτή άρση του αποκλεισμού δεν μπορούσε να προκαλέσει την εμφάνιση της νόσου στο ισπανικό ζωικό κεφάλαιο τον Νοέμβριο του 2000.

144 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η παράνομη συμπεριφορά που προσάπτουν οι ενάγοντες στα εναγόμενα θεσμικά όργανα, σχετικά με τη σταδιακή άρση του αποκλεισμού που επιβλήθηκε το 1996 στα προϊόντα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου, δεν μπορεί να θεωρηθούν ως καθοριστική αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία.

4. Επί της φερόμενης παραβάσεως εκ μέρους των εναγομένων θεσμικών οργάνων των υποχρεώσεών τους εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας

145 Εκτός από τις περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς που εξετάστηκαν ανωτέρω, οι ενάγοντες επικρίνουν γενικώς τις ενέργειες των εναγομένων θεσμικών οργάνων

καθ' όλη την περίοδο από το 1990 έως το 2000, εκτιμώντας, μεταξύ άλλων, ότι αυτά παρέβησαν τις υποχρεώσεις τους εποπτείας και ελέγχου. Οι ενάγοντες προσάπτουν, μεταξύ άλλων, στα εναγόμενα θεσμικά όργανα ότι δεν έθεσαν σε εφαρμογή τις διατάξεις του άρθρου 152, παράγραφος 4, στοιχεία β' και γ', ΕΚ —οι οποίες προβλέπουν τη δυνατότητα θεσπίσεως μέτρων στον κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό τομέα και αναλήψεως δράσεως ενθάρρυνσης προκειμένου να εξασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας—, ότι δεν έλαβαν τα μέτρα διασφάλισης που προβλέπουν οι οδηγίες 89/662 και 90/425 και ότι δεν έλεγξαν την τήρηση της κοινοτικής νομοθεσίας από τις αρχές των κρατών μελών, ιδίως από αυτές του Ηνωμένου Βασιλείου.

146 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι ενάγοντες δεν προσδιόρισαν με ακρίβεια τις πράξεις και τις παραλείψεις, πλην εκείνων που εξετάστηκαν προηγουμένως, που θα μπορούσαν να αποτελούν παράνομη συμπεριφορά εκ μέρους των εναγομένων θεσμικών οργάνων. Κατά μείζονα λόγο, οι ενάγοντες ουδόλως τεκμηρίωσαν τους ισχυρισμούς τους όσον αφορά τη σχέση αιτίου-αποτελέσματος που υφίστατο συγκεκριμένα μεταξύ των υποτιθέμενων παρατυπιών και της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία το 2000.

147 Συναφώς, οι ενάγοντες περιορίζονται να παραπέμψουν στην έκθεση της εξεταστικής επιτροπής, η οποία, κατά την άποψή τους, επιβεβαιώνει ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή ευθύνονται για την κρίση που προκλήθηκε με τη διάδοση της ΣΕΒ στα κράτη μέλη. Συγκεκριμένα, πρέπει να σημειωθεί ότι η εν λόγω έκθεση κατέληξε στην κακή διαχείριση, εκ μέρους των εναγομένων θεσμικών οργάνων, της κρίσεως της ΣΕΒ μεταξύ 1990 και 1994 και τους καταλόγισε ευθύνες γι' αυτό. Στο Συμβούλιο, ειδικότερα, προσάπτεται η αδράνειά του κατά την περίοδο αυτή. Όσον αφορά την Επιτροπή, η εξεταστική επιτροπή της προσάπτει, μεταξύ άλλων, ότι ευνόησε τη διαχείριση της αγοράς εις βάρος της δημόσιας υγείας, ότι ανέστειλε τους κτηνιατρικούς ελέγχους στο Ηνωμένο Βασίλειο μεταξύ Ιουνίου του 1990 και Μαΐου του 1994, ότι προσπάθησε να ελαχιστοποιήσει το μέγεθος του προβλήματος, ακολουθώντας πολιτική παραπληροφόρησης, και ότι ρύθμισε με καθυστέρηση και αναποτελεσματικά το πρόβλημα των κρεατοστεαλεύρων. Η εν λόγω έκθεση επισημαίνει, επίσης, τη δυσλειτουργία και την έλλειψη συντονισμού των υπηρεσιών της Επιτροπής. Τέλος, η εν λόγω έκθεση επικρίνει τη λειτουργία της CSV και της μόνιμης κτηνιατρικής επιτροπής.

148. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να σημειωθεί ότι η έκθεση της εξεταστικής επιτροπής καταλήγει ότι τη μεγαλύτερη ευθύνη για την κρίση της ΣΕΒ έφερε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία επέτρεψε την τροποποίηση του συστήματος παρασκευής κρεατοστεαλεύρων λόγω του οποίου μολύνθηκε το αγγλικό ζωικό κεφάλαιο και δεν εξασφάλισε, μετά το 1988, την αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως διατροφής των μηρυκαστικών με τέτοιου είδους άλευρα ούτε, στη συνέχεια, την ορθή εφαρμογή της κοινοτικής κτηνιατρικής νομοθεσίας περί ΣΕΒ. Η έκθεση επικρίνει σθεναρά, επίσης, τη δράση των παραγωγών αλεύρων και των υπεύθυνων για τη μεταποίηση ζωικών αποβλήτων στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίοι παρασκεύασαν ένα ελαττωματικό προϊόν και αγνόησαν τους υφιστάμενους κινδύνους μολύνσεως.
149. Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η έκθεση της εξεταστικής επιτροπής συντάχθηκε κατά τη διάρκεια του 1996 και εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 1997, περίπου τέσσερα έτη πριν από την εμφάνιση της ΣΕΒ στην Ισπανία. Σε αντίθεση, όμως, με τους ισχυρισμούς των εναγόντων, τα πορίσματα της εν λόγω εκθέσεως δεν μπορούν εύκολα να μεταφερθούν στην υπό κρίση υπόθεση. Συναφώς, μολονότι οι ενάγοντες ισχυρίζονται ότι, μέχρι το 2000, τα εναγόμενα θεσμικά όργανα δεν ακολούθησαν τις συστάσεις που είχαν διατυπωθεί με την εν λόγω έκθεση, πρέπει να σημειωθεί ότι, σε έκθεση της 14ης Νοεμβρίου 1997, η προσωρινή επιτροπή του Κοινοβουλίου που ήταν επιφορτισμένη με την παρακολούθηση των συστάσεων σχετικά με τη ΣΕΒ διαπίστωσε ότι «η Επιτροπή [είχε] υλοποιήσει, πλήρως ή εν μέρει, το σημαντικότερο τμήμα των συστάσεων της εξεταστικής επιτροπής για τη ΣΕΒ και ότι [είχε] θέσει σαφείς προθεσμίες για την πλήρη υλοποίησή τους».
150. Κατά συνέπεια, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι η επίκληση των πορισμάτων της εκθέσεως αυτής δεν αρκεί για να αποδειχθεί, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως, η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των πράξεων και παραλείψεων που προσάπτονται στα εναγόμενα θεσμικά όργανα και της εμφάνισεως της ΣΕΒ στην Ισπανία το 2000.
151. Περαιτέρω, όσον αφορά την άποψη των εναγόντων ότι τα εναγόμενα θεσμικά όργανα δεν έλεγξαν επαρκώς την τήρηση των κοινοτικών κτηνιατρικών ρυθμίσεων, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι, ακόμη και αν αυτή αποδειχθεί, δεν μπορεί να θεωρηθεί

ως καθοριστική αιτία της εμφανίσεως της ΣΕΒ στην Ισπανία. Συγκεκριμένα, την ευθύνη για τον αποτελεσματικό έλεγχο της εφαρμογής της κοινοτικής κτηνιατρικής νομοθεσίας φέρουν κυρίως τα κράτη μέλη. Όσον αφορά, ειδικότερα, τους κτηνιατρικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, από τις οδηγίες 89/662 και 90/425 προκύπτει ότι υπεύθυνες για τους ελέγχους αυτούς είναι, μεταξύ άλλων, οι αρχές του κράτους μέλους αποστολής των εμπορευμάτων και, σε μικρότερο βαθμό, αυτές του κράτους προορισμού. Συναφώς, εναπόκειται στις αρχές του κράτους μέλους αποστολής να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζουν την τήρηση των κτηνιατρικών απαιτήσεων σε όλα τα στάδια της παραγωγής, της αποθήκευσης, της εμπορίας και της μεταφοράς των προϊόντων (άρθρο 4 της οδηγίας 89/662· άρθρο 4 της οδηγίας 90/425). Ομοίως, τα κράτη μέλη, σε περίπτωση εμφανίσεως στο έδαφός τους οποιασδήποτε ζωονοσίας, ασθeneίας ή αιτίας που ενδέχεται να συνιστά σοβαρό κίνδυνο για τα ζώα ή την υγεία των ανθρώπων, πρέπει να θέσουν άμεσα σε εφαρμογή τα μέτρα καταπολέμησης ή πρόληψης που προβλέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες και να θεσπίσουν οποιοδήποτε άλλο κατάλληλο μέτρο (άρθρο 9, παράγραφος 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 89/662· άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο και δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 90/425). Επιπλέον, το κράτος μέλος προορισμού μπορεί, για σοβαρούς λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας ή της υγείας των ζώων, να λαμβάνει συντηρητικά μέτρα, εν αναμονή της λήψεως μέτρων από την Κοινότητα (άρθρο 9, παράγραφος 1, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 89/662· άρθρο 10, παράγραφος 1, τρίτο και τέταρτο εδάφιο, της οδηγίας 90/425).

- 152 Κατά τα λοιπά, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι, αν τα εν λόγω θεσμικά όργανα είχαν θεσπίσει —ή είχαν θεσπίσει νωρίτερα— αυστηρότερα μέτρα, περιλαμβανομένων εκείνων την παράλειψη θεσπίσεως των οποίων τους προσάπτουν οι ενάγοντες, η νόσος αυτή δεν θα είχε πλήξει σε καμία περίπτωση το ισπανικό ζωικό κεφάλαιο. Ειδικότερα, από τη δικογραφία προκύπτει ότι τόσο οι εθνικές αρχές όσο και οι επιχειρηματίες συχνά αγνόησαν τους κοινοτικούς κανόνες. Οι πράξεις και οι παραλείψεις τους εμποδίζουν, στην πράξη, τη διαπίστωση του άμεσου αιτιώδους συνδέσμου που πρέπει να υφίσταται μεταξύ της εικαζόμενης παράνομης συμπεριφοράς των κοινοτικών θεσμικών οργάνων και των προβαλλόμενων ζημιών.

- 153 Όπως προκύπτει από την ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι επιθεωρήσεις που πραγματοποίησε το ΓΤΚΘ από το 1996 δείχνουν ότι η

πλειονότητα των κρατών μελών (μεταξύ των οποίων και το Βασίλειο της Ισπανίας) δεν φρόντισαν με επαρκή αυστηρότητα για τη δέουσα εφαρμογή των σχετικών με τη ΣΕΒ μέτρων στο έδαφός τους. Κατά το Ελεγκτικό Συνέδριο, η εμφάνιση το 2000 της δεύτερης κρίσης της ΣΕΒ πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της ελλιπούς εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας εκ μέρους των κρατών μελών, λόγω ιδίως της εφαρμογής ανεπαρκών μέτρων εποπτείας και της μη εφαρμογής της απαγορεύσεως χρήσεως κρεατοαλεύρων στις τροφές των μηρυκαστικών, καθώς και λόγω της ανεπάρκειας των ελέγχων που αφορούσαν το ενδοκοινοτικό εμπόριο των εν λόγω αλεύρων και των ζωοτροφών. Η εν λόγω ελλιπή εφαρμογή, εκ μέρους των κρατών μελών, της υφιστάμενης κοινοτικής νομοθεσίας αποτέλεσε αναμφισβήτητο εμπόδιο για την εκρίζωση της ΣΕΒ και συνέβαλε στη διάδοσή της.

154 Τέλος, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η ευθύνη ορισμένων ιδιωτικών επιχειρήσεων στη διάδοση της νόσου. Συναφώς, με την εν λόγω ειδική έκθεση 14/2001 του Ελεγκτικού Συνεδρίου διαπιστώθηκε ότι, στον αγροδιατροφικό τομέα, δεν είχε εφαρμοστεί με επαρκή αυστηρότητα η κοινοτική νομοθεσία σχετικά με τη ΣΕΒ, ιδίως όσον αφορά την απαγόρευση χρήσεως αλεύρων και την υποχρέωση επισημάνσεως.

155 Συνεπώς, δεν έχει αποδειχθεί ότι οι υποτιθέμενες παραβάσεις, εκ μέρους της Επιτροπής και του Συμβουλίου, των υποχρεώσεών τους εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της δημόσιας υγείας ήταν καθοριστικές για την εμφάνιση της ΣΕΒ στην Ισπανία.

5. Πρόταση

156 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι οι υποτιθέμενες παράνομες πράξεις και παραλείψεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής μπορούν να θεωρηθούν ως βέβαια και άμεση αιτία της

εμφάνισέως της ΣΕΒ στην Ισπανία το 2000 και της συνεπακόλουθης πτώσης της κατανάλωσης και των τιμών του βοείου κρέατος στη χώρα αυτή, οι οποίες προκάλεσαν τις ζημίες που προβάλλουν οι ενάγοντες στην υπό κρίση υπόθεση. Περαιτέρω, δεν αποδείχθηκε ότι, ακόμη και αν τα εναγόμενα θεσμικά όργανα είχαν θεσπίσει —ή είχαν θεσπίσει νωρίτερα— τα μέτρα την παράλειψη θεσπίσεως των οποίων τους προσάπτουν οι ενάγοντες, η νόσος αυτή δεν θα είχε πλήξει με κανένα τρόπο το ισπανικό ζωικό κεφάλαιο.

157 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι δεν έχει αποδειχθεί η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της προβαλλομένης ζημίας και της φερομένης ως υπαίτιας συμπεριφοράς των κοινοτικών οργάνων.

158 Επομένως, η αγωγή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη, χωρίς να απαιτείται να αποφανθεί το Πρωτοδικείο ως προς το αν συντρέχουν εν προκειμένω οι λοιπές προϋποθέσεις εξωσυμβατικής ευθύνης της Κοινότητας, δηλαδή το παράνομο της συμπεριφοράς που προσάπτεται στα όργανα και το υποστατό της ζημίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

159 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι ενάγοντες ηττήθηκαν, πρέπει να φέρουν τα δικά τους έξοδα και τα έξοδα του Συμβουλίου και της Επιτροπής, που υπέβαλαν σχετικό αίτημα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την αγωγή ως απαράδεκτη καθόσον αφορά την **Unió de Pagesos** και την **Confederación de Organizaciones de Agricultores y Ganaderos**.

- 2) Απορρίπτει την αγωγή ως αβάσιμη κατά τα λοιπά.

- 3) Οι ενάγοντες φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα καθώς και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή.

García-Valdecasas

Cooke

Labucka

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Δεκεμβρίου 2006.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

E. Coulon

J. D. Cooke

Πίνακας περιεχομένων

Ιστορικό της διαφοράς	II - 4863
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II - 4872
Επί του παραδεκτού	II - 4874
Επί του πρώτου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από διαδικαστικές πλημμέλειες σχετικές με τον προσδιορισμό των εναγόντων	II - 4874
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4874
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 4876
Επί του δευτέρου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από την αοριστία των ουσιωδών πραγματικών και νομικών στοιχείων στα οποία στηρίζεται η αγωγή	II - 4877
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4877
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 4878
Επί του τρίτου λόγου απαραδέκτου που αντλείται από την έλλειψη εννόμου συμφέροντος της Unió de pagesos και της COAG για την άσκηση της αγωγής	II - 4879
Επί της ουσίας	II - 4881
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 4881
1. Επί της υπάρξεως παράνομης συμπεριφοράς του Συμβουλίου και της Επιτροπής	II - 4882
— Επί της παραβάσεως της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας	II - 4883
— Επί της παραβάσεως των αρχών της χρηστής διοικήσεως, της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της προλήψεως	II - 4890
2. Επί της υπάρξεως ζημίας	II - 4892
3. Επί της υπάρξεως αιτιώδους συνδέσμου	II - 4894

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 4898
1. Επί της υποτιθέμενης καθυστέρησης απαγορεύσεως της χρήσεως κρεατο- στεαλεύρων και καθορισμού των κατάλληλων μεθόδων μεταποίησης των ζωικών αποβλήτων	II - 4902
— Οι ενέργειες των εναγομένων θεσμικών οργάνων πριν από τον Ιούνιο του 1994	II - 4903
— Οι ενέργειες των εναγομένων θεσμικών οργάνων μεταξύ του Ιουνίου του 1994 και του Δεκεμβρίου του 2000	II - 4906
— Συμπέρασμα	II - 4909
2. Επί της υποτιθέμενης καθυστέρησης απαγορεύσεως της χρήσεως ΥΕΚ ..	II - 4910
3. Επί της υποτιθέμενης πρόωρης άρσης του αποκλεισμού που επιβλήθηκε στα βοοειδή, στα κρέατα βοοειδών και στα κρεατοστεάλευρα προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου	II - 4912
4. Επί της φερόμενης παραβάσεως εκ μέρους των εναγομένων θεσμικών οργάνων των υποχρεώσεών τους εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της υγείας των ζώων και της δημόσιας υγείας	II - 4914
5. Πρόταση	II - 4918
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 4919